

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Första Kammaren. N:o 12.

Lördagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg af följande lydelse:

Att kaptenen herr *C. E. Casparsson* till följe en tarmkatarr är förhindrad att för närvarande lemna sin bostad, varder härmed intygadt.

Stockholm den 12 mars 1897.

N. Wennström,
legitim. läkare.

Anmäldes och bordlades

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lönereglering för lärare vid småskolor m. m.; och

n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar dels med förslag till förordning angående skyddskoppypningen i riket, dels ock om höjning af anslag dertill; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse

af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i 14 kap. jordabalken, lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 och lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradssting den 17 maj 1872, dels väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 3 § rättegångsbalken, dels ock väckt motion om ändring i lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål;

n:o 28, öfver väckt motion i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta; och

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan talmännen omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden onsdagen den 24 innevarande mars.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

herr <i>Andersson, Gustaf</i> , ...	med 74 röster,
» <i>Berg, Gustaf Axel</i> , ...	» 74 »
» <i>Berg, Lars</i> , ...	» 74 »
» <i>Bohnstedt</i>	» 74 »
» <i>Brehmer</i>	» 74 »
» <i>Falk</i>	» 74 »
» <i>Flach</i>	» 74 »
» <i>Kerfstedt</i>	» 74 »
friherre <i>Klingspor, Carl</i> ,.....	» 74 »
grefve <i>Klingspor, Philip</i> , ...	» 74 »
herr <i>Lundeberg</i>	» 74 »
» <i>Lundström</i>	» 74 »
» <i>Nilsson, Ola</i> , ...	» 74 »
» <i>Nisser, Martin Samuel</i> , ...	» 74 »
» <i>Petersson, Fredrik Emil</i> , ...	» 74 »
» <i>Rudebeck</i>	» 74 »
grefve <i>Spens</i>	» 74 »
herr <i>Stephens</i>	» 74 »
» <i>Stridsberg</i>	» 74 »

herr <i>von Strokirch</i>	med 74 röster,
» <i>Tamm, Hugo,</i>	» 74 »
» <i>Torelius</i>	» 74 »
» <i>Weinberg</i>	» 74 »
» <i>Behm</i>	» 73 »

Företogs val af tio suppleanter för kammarens valmän för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedde:

herr <i>Rettig</i>	med 62 röster,
» <i>Dahlberg</i>	» 62 »
grefve <i>Levenhaupt</i>	» 62 »
herr <i>Wijk</i>	» 62 »
» <i>de Laval</i>	» 62 »
» <i>Ehrenborg</i>	» 62 »
» <i>Lybeck</i>	» 62 »
» <i>Almqvist</i>	» 62 »
» <i>Tamm, Per Gustaf,</i>	» 62 »
» <i>Bondesson</i>	» 61 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 10 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 30 regeringsformen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr Cavalli: Då man genomläser så väl den kongl. propositionen om tillökning af ordinarie anslaget till kammarrätten som ock kammarrättens framställning i detta ämne till Konungen, finner man,

*Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrät-
tellen.*

Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrätten.
(Forts.)

att en ganska fullständig utredning lemnats för att kammarrättens ordinarie arbetskrafter behöfva ökas. Sedan så väl finansministern som kammarrätten förklarar, att denna ökning af kammarrättens ordinarie arbetskrafter icke kan ske på annat sätt än genom ökning af kammarrättens ordinarie ledamöters antal, har deraf såsom ett korollarium ansetts följa, att två nya kammarrättsrådsterter borde inrättas. Då jag redan vid mottagandet af den kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof vid början af innevarande riksdag fäste mig vid denna form för den ifrågasatta ökningen, hade jag måhända redan vid remissen af den kongl. propositionen bort yttra mig. Men då jag vågade antaga, att den mening, jag i denna fråga hyser, såsom nära till hands liggande, i alla fall skulle komma under öfvervägande i utskottet, yttrade jag mig icke. Då emellertid af detta betänkande synes framgå, att den icke varit på tal i utskottet, är det möjligt, att jag står temligen ensam om min mening, men jag vill i allt fall uttala densamma.

Kammarrätten är en domstol i andra instansen. Det måste därför vara i sin ordning att jemföra den med de öfriga domstolar i andra instansen, som finnas i landet, jag menar våra hofrätter. Huru är det då stäldt med ledamotsplatserna i hofrätterna? Jo, det vet en hvar, att den tjensteman, som kommit så långt, att han inträder i hofrätten såsom ordinarie ledamot, erhåller i början en lägre aflönad ledamotsplats, han blir assessor samt uppflyttas först i mån af afgång till en högre aflönad grad, han blir hofrättsråd. Vi synas i en icke aflägsen framtid stå inför nödvändigheten att behöfva öka antalet af kammarrättens ordinarie ledamöter, och frågan bör då, menar jag, icke endast undersökas från den synpunkten, om ökning bör ske, utan äfven från synpunkten på *hvad sätt* ökningen bör ega rum. I detta afseende uttalar jag såsom min mening, att förhållandena böra i kammarrätten ordnas på alldeles samma sätt som i hofrätterna, det är att kammarrättens ledamöter böra utgöras af assessorer och råd, kammarrättsråd. I den framställning, kammarrätten i detta ämne gjort hos Kongl. Maj:t, har kammarrätten sagt — jag begagnar kammarrättens egna ord — att »hufvudmassan af de till kammarrätten inkommande besvärsmålen utgjordes af fattigvårdsmål samt mål, afscende klagan öfver bevillingstaxeringarne». Till kammarrätten höra dessutom vissa andra speciella mål, såsom anmärknings- och balansmål m. fl. Hvilka mål tillhöra då hofrätternas handläggning? Jo, mål, som till sin natur och beskaffenhet äro vida mera skiftande och icke sällan af vida högre vikt än de, som falla under kammarrättens domvärjo. Till hofrätternas handläggning höra nemligen tvistemål af alla slag, besvärsmål, så väl civila som kriminella; och det torde icke behöfva påpekas, att behandlingen af dessa mål kräfva lika stor skicklighet, lika mycken skarpsinnighet, lika vidsträckt erfarenhet och lika drygt arbete som handläggningen af de mål, som tillhöra kammarrättens pröfning.

Man skall må hända säga, att förhållandena äro sådana i kammarrätten, att det kräfver längre tid att nå en ledamotsbeställning der, än som åtgår för att nå en högre aflönad ledamotsbeställning i hofrätterna. En blick i årets statskalender lemna svar på den

frågan. Af kammarrättens sex ordinarie ledamöter har en nått befattningen vid 55 och en vid 50 år, under det en nått den vid 37, en vid 36, en vid 35 och en vid 31 år. Af hofrättsråden i Svea hofrätt åter har ingen nått denna grad förr än vid 42 år, alltså 11 år senare än det yngsta kammarrättsrådet. Hofrättsråden hafva nått sin grad vid följande ålder, två vid 42, en vid 43, två vid 44, tre vid 46, en vid 47, två vid 50, en vid 51, en vid 52 och en vid 54 år. Medelåldern, då rådsgraden uppnåtts, är således för närvarande inom Svea hofrätt 46,93 år, under det den i kammarrätten är endast 40,67 år.

Jag tviflar icke, att i den diskussion, som kan här uppkomma, det kommer att anföras, att kammarrätten numera är sista instans i fattigvårdsmål, ty kammarrätten har, om jag så får säga, understrukit detta i sin framställning till Konungen. Ja, mine herrar, kammarrätten är sedan ett par år tillbaka sista instans i fattigvårdsmål, men hofrätterna äro och hafva sedan lång tid tillbaka varit sista instans i vissa mål, såsom de, hvilka omförmålas i 2 kap. utsökningslagen och 16 kap. 1 § rättegångsbalken. Icke ens från denna synpunkt finnes det således något stöd för att ställa kammarrättens ledamöter annorlunda än hofrätternas, äfven om det icke i och för sig vore ett fullkomligt oberättigadt misstroende mot kammarrättens ledamöter att ens antyda, att icke en hvar af dem skulle nedlägga lika stor omsorg och möda i handläggningen af målen, vare sig denna handläggning eger rum, då kammarrätten är mellaninstans eller den sista instansen.

Af hvad jag nu anført skulle den logiska följden vara att yrka bifall till den kongl. propositionen med den ändring, att lön beviljades åt två assessorer i stället för två kammarrättsråd. Men då jag icke har någon utsigt att vinna seger för denna mening, återstår icke annat än att yrka bifall till reservationen. Om denna varder Riksdagens beslut, vinnes må hända det, att, då organisationsfrågan förekommer till slutligt afgörande, de ord, jag nu yttrat, dock komma under öfvervägande. Jag tillåter mig således att yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Annerstedt: Vid den jemförelse, som den föregående talaren verkstälde mellan förhållandena i kammarrätten och förhållandena i rikets hofrätter, har han alldeles lemnat ur räkningen en synpunkt, som efter mitt förmenande är så pass vigtig, att man icke bör förbigå densamma. Förhållandet är, såsom en hvar af herrarne väl vet, att för den unge juristen, som söker befordran inom hofrätten, finnes icke endast befodringsmöjlighet inom detta embetsverk, der han närmast söker sin framtid. Han vet, att han såsom assessor i hofrätten har, om hans egenskaper i öfrigt berättiga honom till längre gående befodran, temligen stor sannolikhet att i sin tur vinna befodran äfven utom hofrätten; han får inträde i nedre justitierevisionen, och efter kortare eller längre tids tjenstgöring antingen inkommer han i Konungens högsta domstol eller erhåller han befodran till någon af de bättre domsagorna i riket, eller ock, hvilket icke heller är sällsynt, öfvergår han till framskjutna och jemförelsevis väl aflönade platser inom administrationen. Hvad har en

*Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrät-
tens.*
(Forts.)

*Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrät-
teten.*
(Forts.)

ung jurist, som väljer kammarrätten, att hoppas? I regeln intet annat än att i sin tur och ordning få befordran inom samma embetsverk, och sedan han nått detta mål, är hans befordran i regeln avslutad. Nu ligger i förhållandenas natur, att, om jag indelar den ordinarie ledamotsbeställningen i kammarrätten i två grader, en assessors- och en kammarrättsrådsgrad, så blir möjligheten för den, som vunnit befordran till assessor, att nå kammarrättsrådsgraden uteslutande beroende på, huru gamla de kammarrättsråd voro, som innehade sina platser, då han fick sin första utnämning i kammarrätten. Det är lätt att finna, att så kunna förhållandena komma att gestalta sig, att den, som i kammarrätten skulle erhålla sin utnämning till assessor, har föga eller ingen förhoppning att vinna befordran till kammarrättsråd förr än i en sen ålder. Det är naturligt, att dessa befordringsförhållanden skola göra det svårare än nu att alltid besätta ledamotsbefattningarna i kammarrätten med personer, som till följd af juridisk bildning och föregående verksamhet äro fullt lämpliga att innehafva ledamotsplats i denna öfverdomstol.

Den föregående talaren yttrade sig visserligen icke på det sättet, att kammarrättens mål skulle vara underlägsna de mål, som förekomma vid rikets domstolar; han nöjde sig med att säga, att de icke äro svårare. Jag beder att få taga fasta på detta och fasta herrarnes uppmärksamhet på, att äfven om i kammarrätten förekommer ett stort antal mål, som äro af ganska enkel natur, förekomma dock tidt och ofta andra mål, hvilkas rätta afgörande kräfvat fullt ut liknande egenskaper och lika stor skicklighet som de, hvilka förekomma i hofrätterna. Jag beder härvid att få fästa uppmärksamheten på, att kammarrätten behandlar såsom första instans alla balans- och anmärkningsmål, och dessa äro ofta af den beskaffenhet och kunna medföra för den, mot hvilken anmärkningen framställes, sådana påföljder, att de kriminella målen i hofrätterna hvarken äro viktigare eller svårare.

Det har i följd deraf, att kammarens dömande afdelning består af ett ringare antal personer, och befordringsförhållandena sålunda vanligen icke för de yngre juristerna visa sig så särdeles ljusa, redan nu med närvarande organisation visat sig nödvändigt att understundom rekrytera ledamöterna i kammarrätten med jurister, som haft sin föregående verksamhet hufvudsakligen på annat håll; och just i de fall, som den föregående talaren framdrog, när en person vid företrädesvis unga år vunnit befordran i kammarrätten, har detta berott derpå, att man varit nödsakad vända sig utom verket för att fylla en ledamotsplats, som oförmodadt blifvit ledig. Att ett sådant tillvägagående är lämpligt, att det är till fördel för kammarrätten såsom domstol att under antydde förhållanden kunna fylla en uppkommen ledighet utifrån, derför torde man kunna åberopa erfarenhetens vittnesbörd. Och den enda möjligheten att gå så till väga ligger deruti, att en fullt kvalificerad person på sådant sätt vid tidiga år får en god och bergad ställning. Men det är tydligt, att i samma stund assessorsgraden infördes i kammarrätten, bindras man att efter behof rekrytera kammarrätten från hofrätten. Det skulle derfor enligt min uppfattning icke vara att väl sörja för kammarrättens förmåga att rätt fylla dess uppgift inom

rättskipningen att för framtiden omöjliggöra ett sådant tillvägagående. På dessa skäl vågar jag vördsamt yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrätten.
(Forts.)*

Herr Ljungberg: Det är en allvarsam sak, då staten anser sig nödsakad att bevilja en tillökning i antalet embetsmän, medförande dryga kostnader icke blott för de embetsmän, som egentligen äro i fråga, utan äfven för andra, som skola vara deras biträden. Det är därför af ganska stor vikt, att alla frågor, som höra till detta ämne, blifva behörigen utredda. Men jag har med ledsnad sett, att statsutskottet begätt samma uraktlåtenhet i detta betänkande som för en tid sedan, då det var fråga om att öka embetsmännens antal vid ett annat högre embetsverk. Det har blott meddelat antalet af de mål, som inkommit och balanserats, men icke den arbetstid, som embetsmännen använt på dessa mål. I kammarrätten likasom i högsta domstolen, lärer, efter hvad jag hört, en ganska dryg tid åtgå till semester för ledamöterna, nemligen i den förra 3 och i den senare 4 månader om året, oberäknadt den ledighet, som eger rum vid jul- och påsktiderna. Det är gifvet, att, vid sådant förhållande de balanserade målens antal skall växa, då ju målens antal tilltager. Jag säger icke därför, att en tillökning i embetspersonalen icke kan vara behöflig, men jag säger, att ett förslag i detta fall bör åtföljas af behörig utredning i alla afseenden. Det är emellertid icke så mycket vid denna punkt jag, för min del, velat fästa mig, som icke mera vid en annan.

Kongl. Maj:t har föreslagit till biträde åt de nya ordinarie kammarrättsrådena en notarie och en amanuens. Utskottet har ansett, att det kunde vara onödigt att tillsätta en notarie, och därför i stället för en notarie och en amanuens föreslagit två amanuenser. Den sparsamhet, som utskottet i detta fall visat, och som går lös på hela 1,200 kronor, är ganska märkvärdig, då man ser hur litet utskottet i andra fall sett på kronan.

Amanuens-systemet är ett föga genomtänkt, underhaltigt system, som icke bör utvidgas, utan snarare afskaffas. Det är ju i högsta grad nedslående för en ung jurist och för andra, som tagit sin examen vid universiteten och sökt bilda sig för embetsmannabanan, att, då de komma in i ett embetsverk, de icke hafva någon annan belöning för sina sträfvanden än att få en så osäker plats som en amanuensbefattning. Sedan de ofta efter flera års förlopp blifvit detta kunna de få gå 15, 20 år och än längre, innan de vinna befordran, och under tiden äro de i det största beroende. Detta är ett sätt att uppmuntra ögontjeneri, men icke verkets bästa eller ynglingarnes eget. En sådan ung man har inga rättigheter; då andra tjenstemän åtnjuta semester, kan en amanuens icke ens taga permission utan fara att, när han återkommer, finna sin plats besatt med en annan. Dessa unga män äro således i en mycket beroende ställning, och, fastlästa inom ett enda verk, som tager hela deras tid i anspråk, kunna de ingenting uträtta till förbättrande af denna ställning. De hafva ingen pensionsrätt och äfven sedan de uppnått en ålder af 40 å 50 år, kunna de, såväl med hänseende till sina små löneinkomster som i

*Angående
förhöjdt
anslag till
kammarrät-
teten.
(Forts.)*

följd af sin osäkra ställning, icke gifta sig. Jag tror därför, att det icke är lämpligt eller ens försvarligt att fortsätta på denna väg; och då Kongl. Maj:t nu för kammarrätten föreslagit en notarie och en amanuens, hemställer jag, att detta förslag måtte bifallas, likasom propositionen i sin helhet.

Herr Billing: Den siste talarens anförande bestod af två delar, och på den första sade han sig sjelf icke lägga så synnerligen stor vikt, och det skall jag icke heller göra, utan förbigå den.

Den andra delen af hans anförande gick ut på en kritik af utskottets hemställan, att i stället för den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna notarien skulle tillsättas en amanuens. Utskottet har ansett och fått denna sin mening bekräftad genom att skaffa sig närmare underrättelser, att arbetet, som här är i fråga, verkligen kan utföras likaväl af en amanuens som af en notarie, och då utskottet naturligtvis har önskan att nedpruta anslag så mycket som möjligt, har det ansett sig berättigadt att göra den här föreslagna ändringen i den kongl. propositionen.

Den förste talarens anförda skäl för bifall till reservationen hafva af statsrådet och chefen för justitiedepartementet redan blifvit bemötta, och det synes mig, som om hvad herr Cavalli anförde till stöd för sin mening om, huru kammarrättens arbetsordning skulle förändras, blifvit af herr Annerstedt tillräckligt besvaradt. Jag ber då, att emot herr Cavalli få säga det enda, att det förekommer mig, som om det vore i hög grad olämpligt och stridande emot hittills gällande ordning inom vårt land, att man skulle sätta domare och särskildt domare i högsta instans på extra stat. Det har ej förut ifrågakommit och det bör väl icke heller af Första Kammaren understödjas, då det nu sättes i fråga.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Blott ett par ord såsom svar till den ledamot af utskottet, som förde utskottets talan.

Jag vill visst icke sätta ledamöterna i kammarrätten på extra stat, utan jag vill sätta dem på ordinarie stat, men på en annan ordinarie stat än den, som utskottet föreslagit, och det är endast af nödtvång, som jag för denna gång nödgas biträda reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att beträffande förevarande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, 2:o) af herr Ljungberg, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, och 3:o) af herr Cavalli, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr A. P. Danielson m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Punkten 3.**Mom. 1.*

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2.

Herr Billing: Såsom herrarne af betänkandet finna, har en del af ledamöterna i statsutskottet från denna kammare reserverat sig emot denna punkt och yrkat bifall till den kongl. propositionen: att af extra postvaktbetjente 151 skulle uppföras på ordinarie stat. Vid förra riksdagen förelåg en kongl. proposition derom, att ett nytt ålderstillägg måtte tilldelas postvaktbetjente. Det kongl. förslaget mötte i båda kamrarna ganska mycken sympati. Här i Första Kammaren erhöll det 55 röster, under det att pluraliteten utgjorde 71 röster. I Andra Kammaren afgåfvos för den kongl. propositionen, om jag minnes rätt, 86 röster. Riksdagen afslog den kongl. propositionen, men då Riksdagen behjertade postvaktbetjentes ekonomiska ställning och ansåg, att någon förbättring häri borde ske, föreslog Riksdagen en annan utväg, nemligen att man skulle inrätta flera ordinarie beställningar, så att postvaktbetjente icke skulle behöfva gå så länge som extra. Med uttalande af denna grundsats affärdade Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t. Grundsatsen var den, att sådana extra ordinarie vaktbetjente, som skötte ordinarie befattning året om, borde blifva ordinarie. Vid uttalandet af denna grundsats framhöll Riksdagen endast en restriktion, nemligen att Kongl. Maj:t ville komma in med förslag om sådana ordinarie befattningars inrättande, *med iakttagande af nödig sparsamhet.*

Nu har Kongl. Maj:t gått Riksdagens skrivelse till mötes och föreslagit, att 151 nya ordinarie postvaktbetjentebefattningar måtte inrättas. Den enda möjliga invändning häremot skulle då kunna hemtas derifrån, om Kongl. Maj:t icke tillräckligt, efter Riksdagens mening, påaktat denna inskränkning, att nödig sparsamhet skulle iakttagas. Det kan ju vara svårt att afgöra, hvad nödig sparsamhet i det ena eller det andra fallet kräfvor. Antingen kan hvad med nödig sparsamhet bör förstås bestämmas efter det behof, som föreligger, eller också efter de tillgångar, som man har disposition öfver. I förra hänseendet synes mig, som om, då i oktober förlidet år funnos 259 extra i full tjenstgöring varande postvaktbetjente, Kongl. Maj:t hade iakttagit nödig inskränkning, då han endast föreslagit 150 nya ordinarie befattningar, ty då skulle 109 postvaktbetjente med full tjenstgöring kvarstå på extra stat.

I afseende på de ökade utgifterna synes mig icke heller någon skälig anmärkning kunna göras emot den kongl. propositionen, som i förhållande till den kongl. propositionen i följande innebär en besparing på 14,000 kronor om året. Det har därför förekommit mig, som om man icke hade skäl att nu afslå den kongl. propositionen.

Det hufvudsakliga skälet för statsutskottets flertal har också i sjelfva verket icke varit sparsamhets-synpunkten, utan ett annat. Det är

*Angående
ökat antal
ordinarie
postvakt-
betjentebefatt-
ningar.*

Angående
ökat antal
ordinarie
postvakt-
betjentbefatt-
ningar.
(Forts.)

icke blott inom postvaktbetjentsgraden, som en mängd med full tjänstgöring stå på extra stat. Detsamma eger rum i ännu högre grad med en del extra posttjenstemän.

Kongl. Maj:t har nu föreslagit, att också en del sådana befattningar skulle uppföras på ordinarie stat, men man har här stannat vid siffran 75, — oaktadt de extra posttjenstemännens antal är större än antalet extra postvaktbetjente.

Nu har man inom utskottet ansett, att man icke hade skipat full rättvisa emellan de extra posttjenstemännen och de extra postvaktbetjente. Derom vill jag nu icke orda vidare. Jag tror också, att full giltig grund hade funnits att här föreslå 150 extra posttjenstemäns uppflyttning på ordinarie stat. Men man kan icke heller undra öfver att regeringen inskränkt sig till siffran 75, då den icke i afseende å de extra tjenstemännen hade att stödja sig på en Riksdagens skrifvelse, som uttryckligen begärde, att en ny anordning skulle ske i afseende å posttjenstemännen. — I alla händelser förekommer det mig, som om det icke voro fullt riktigt eller rättvist, att, därför att man helst vill, att 150 extra tjenstemän skola blifva ordinarie och att 150 extra postvaktbetjente skola blifva ordinarie och därför att man icke får mera än 75 ordinarie tjenstemän, man då också skulle nedsätta siffran för postvaktbetjente till 75.

Det jag nu anført har varit hufvudskälet, men jag bör också tillägga, att här kanske också finnes ett underförstådt skäl. Jag skulle hafva lust att, då jag nu har ordet, skicka åstad ett brefkort med dessa mycket påpassliga postvaktbetjente, och jag tviflar icke på att det kommer till rätt adressat. På det brefkortet skulle stå, att genom en alltför liflig agitation kan man skada sin sak likaväl som gagna den.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Kerfstedt: Såsom stöd för statsutskottets hemställan har den föregående talaren visserligen citerat en del af Riksdagens kläm i dess skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente, men jag skall taga mig friheten att till en början uppläsa klämmen i sin helhet. Den lyder så: att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om ett andra ålderstillägg för vaktbetjente, anhölle, att Kongl. Maj:t måtte för 1897 års Riksdag framlägga förslag till inrättande af nya ordinarie postvaktbetjentbefattningar till det antal, som, med den inskränkning nödig sparsamhet borde föranleda, kunde befinnas lämpligt för beredande åt extra ordinarie vaktbetjente af något tidigare befordran till ordinarie befattning.

Naturligtvis är det för att ställa sig till åtlydnad denna Riksdagens hemställan som statsutskottet ansett, att, då Kongl. Maj:t föreslagit, att af 259 postvaktbetjente skulle i ett drag på ordinarie stat uppflyttas 150, utskottet borde föreslå en afprutning intill halfva antalet. Om Kongl. Maj:ts förslag varder antaget, återstår ändock, anmärkte den föregående talaren, 109 extra postvaktbetjente.

Detta antal bör dock minskas med dem, som under året afgått på grund af erhållet afsked eller dödsfall, hvilka beräknas pr år

uppgå till 28, och då återstå endast 81 extra vaktbetjente af dem, som under förra året hade full tjenstgöring.

Om man jemför denna siffra med antalet af extra ordinarie posttjenstemän, hvilka samtidigt icke voro på ordinarie stat, blir jemförelsen ganska betecknande och oproportionerlig. Af 518 sådana tjenstemän föreslår Kongl. Maj:t, att endast 75 skola uppflyttas på ordinarie stat; återstå alltså 443 obefordrade. Minskas detta antal med 12, som i medeltal årligen afgå med pension eller genom dödsfall, qvarstår dock 431. Om jag nu jemför denna siffra med antalet obefordrade postvaktbetjente, eller 81, synes det mig, som om alla billighetsskäl tala för att minst ett lika stort antal extra ordinarie posttjenstemän bort komma på förslag att å ordinarie stat uppflyttas. Men det är ej endast dessa billighetsskäl, jemte åtlydnad af sistlidne års riksdagsskrifvelse, hvilka här vid lag varit bestämmande. För mig åtminstone har ett skäl af vida större betydelse förelegat, då jag biträdt utskottets förslag, och det är att med den nu föreslagna anordningen att söka i någon mån reglera postvaktbetjentes ställning äro vederbörande sjelfva icke nöjda och ej heller kunna de vara det. Icke heller kan jag finna, att den är billig och rättvis, ty genom denna massuppflyttning tillgodoser man nog de yngre postvaktbetjente, men glömmar totalt de äldre, hvars betryckta ställning dock i de större städerna är erkänd. Det torde också vara för corpsen i allmänhet ett mycket större och billigare intresse, att dessa äldre måtte komma till sin rätt, än att flertalet af de yngre före dem blifva tillgodosedda. De äldre hafva gått och väntat under en tidsföljd af 7 till 8 år för att få komma på ordinarie stat, och nu skulle, enligt Kongl. Maj:ts förslag af de yngre, hvilka varit med endast ett eller ett par år, alla genast uppflyttas. Det kan väl icke vara billigt och rättvist, och denna brist på billighet och rättvisa anser jag vara ännu mera i ögonen fallande rörande postexpeditörerna. Dessa få nemligen i regeln vänta dubbelt så lång tid som betjente för att komma på ordinarie stat, och deras aflöningsförhållanden äro till den grad små, att de kunna jemföras med postvaktbetjentes, ja, i många fall understiga dessas. Kompetensvilkoren för dessa expeditörer äro numera ej obetydliga. De skola hafva aflagt studentexamen, hafva genomgått en sex månaders postkurs och få stå i reserven en ganska lång tid, innan de få anställning såsom extra ordinarie. Om jag nu dertill lägger, att en extra ordinarie postskrifvare, som får gå och vänta i 14 å 15 år för att komma på ordinarie stat, under hela sin tjenstgöring icke haft att påräkna något slags aflöning i händelse af sjukdom samt att, i händelse han skaffat sig familj och han faller ifrån, familjen står blott och bar utan utsigt att få någon pension, så har hänsynen till resultat af denna jemförelse de båda corpserna emellan gjort det för mig ytterst motbjudande, och jag har till sist icke kunnat vara med om att till ett större antal befordra extra ordinarie postvaktbetjente framför dessa obefordrade postskrifvare.

Och på denna grund anhåller jag om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Rodhe: På det varmaste får jag förorda bifall till reservanternas förslag. Att detta måste anses vara fotadt på rättvisa och

*Angående
ökat antal
ordinarie
postvakt-
betjentebefatt-
ningar.
(Forts.)*

Angående
ökat antal
ordinarie
postvakt-
betjentbefatt-
ningar.
(Forts.)

billighet, kan icke gerna bestridas af den, som gifver akt på de siffror, hvilka i reservationen anförts och hvilka vittna om ett oerhördt missförhållande mellan antalet ordinarie och extra ordinarie postvaktbetjente. Skall nu detta missförhållande få längre fortfara, då må man icke undra på, om en misstämning utbreder sig inom denna talrika corps. Staten kräver af dessa, såväl som af andra, hvilka arbeta i dess tjenst, trohet och trägenhet i arbetet. Då bör ock staten se till, att den icke skapar sådana yttre förhållanden, som kunna innebära en frestelse att slappas i troheten. Postvaktbetjentens arbete är för öfrigt ganska magtpåliggande och ansträngande och kräver mycken uthållighet. Det synes då vara hårdt att missunna dem den från statens synpunkt obetydliga, men för dem ganska värdefulla förmån, som ligger deri, att de tidigare kunna komma till ordinarie syssla. För min del skulle jag gerna varit med om att bevilja dem jemväl en annan förmån, nemligen det andra ålderstillägg, hvilket i fjol blef föreslaget, och jag beklagar mycket, att icke inom regeringen statsrådet von Krusenstjernas röst gjorde sig gällande, då han yrkade, att regeringen äfven i år skulle framlägga förslag om detta andra ålderstillägg. Emellertid är det att hoppas och önska, att såväl generalpoststyrelsen som Kongl. Maj:t måtte till en kommande Riksdag härom framställa förslag. Att nu icke något förslag om detta ålderstillägg blifvit framlagdt bör väl dock icke utgöra skäl för oss att uppskjuta med beviljande af den nu för postvaktbetjente föreslagna förmånen. Icke heller bör väl den omständigheten, att ett missförhållande eger rum inom *posttjenstemännens* klass mellan antalet ordinarie och extra ordinarie — ett missförhållande, som jag hoppas må blifva rättadt vid nästkommande riksdag — icke heller bör väl den omständigheten, säger jag, hindra oss från att nu bevilja den för *postvaktbetjente* föreslagna förmånen. Hvarför skall man nödvändigt behöfva taga allt på en gång? Man kan ju gå så småningom fram mot det mål, som man satt upp för sig. Då nu ett förslag föreligger till ordnande af förhållandena för postvaktbetjente, synes mig vara allt skäl att bifalla detta.

Vi gå att kanske om en liten stund besluta om ett millionhus för postverket. Det skulle väl te sig bra underligt, i fall Riksdagen visade så stor frikostighet, när det gälde uppförande af ett hus för postverkets räkning, men visade nugghet, då det gälde att i någon mån förbättra den ekonomiska ställningen för denna corps, som arbetar inom verket. Jag håller före, att verket tjenas och gagnas allra mest genom främjande af den corps' bästa, som arbetar derinom.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Hammarskjöld: Den talaren, hvilken här har försvarat utskottets förslag, erinrade om att, då Riksdagen aflät skrifvelse med begäran om förslag att sätta flera postvaktbetjente på ordinarie stat, använde Riksdagen också uttrycket »med nödig sparsamhet». Detta är fullkomligt riktigt. Men statsutskottet synes nu haft den mening att, när regeringen, aktgifvande på Riksdagens förmaning om nödig sparsamhet, begränsat och ganska betydligt begränsat antalet af dem, hvilka skulle flyttas upp på ordinarie stat, det då

vore Riksdagens skyldighet att begränsa detta antal ännu ytterligare. Alltså, huru mycket än regeringen aktgifvit på talet om nödig sparsamhet och sparat, vore det dock Riksdagens skyldighet att spara ännu mer, eljest gåfve Riksdagen sjelf icke akt på sin egen förmaning; Riksdagen kan icke tro, att regeringen redan lagt på hjertat hvad Riksdagen i denna del begärt. Jag kan nu icke finna annat än att regeringen gifvit goda skäl för att den redan nu varit mycket sparsam och varit det till en sådan grad, att jag nästan skulle önskat, att sparsamheten denna gång ej varit så stor, som den varit.

Vidare har jag af debatten till min förvåning funnit, att skälen till utskottets prutande på regeringens förslag varit tvenne. Först och främst har utskottet tyckt, att posttjenstemännen fått för litet och att, när *de* fått för litet, finge man också lof att taga från postvaktbetjente hvad regeringen tilltänkt åt dessa. Om nu postskrifvarne på något sätt blefve hjälpta dermed, att postvaktbetjente komme i sämre ställning, skulle jag alldeles förträffligt förstå utskottets argumentation; men jag inser icke, att en enda postskrifvare får det bättre därför att man sätter ned det föreslagna antalet ordinarie postvaktbetjentbefattningar från 150 till 75.

Alldeles på samma sätt förhåller det sig äfven med talet om att de yngre skulle blifva gynnade framför de äldre. De äldre får det icke bättre derigenom att man skadar de yngre, men om dessa yngre en gång blifva äldre, vore det ju för dem en fördel, att tidigare hafva blifvit ställda på ordinarie stat. Förra året föreslog regeringen en förbättring för de äldre. Då sade Riksdagen nej, men begärde, att man skulle göra någonting för de yngre. Nu har regeringen föreslagit en förmån för de yngre, och då vill utskottet, att man skall säga: icke så mycket som regeringen begärt för de yngre, ty det vore orättvist mot de äldre. Jag kan icke finna det ringaste sammanhang i statsutskottets tankegång uti detta afseende.

Af dessa skäl, och då jag finner, att hvad regeringen har föreslagit är fullkomligt öfverensstämmande med billighet och rättvisa, samt då jag dessutom tänker på, huru stora summor, till och med utan debatt, anslås till andra ändamål, förefaller det mig, som om det icke vore lämpligt och Första Kammaren värdigt att nu, då fråga är om en gärd af rättvisa emot dem, hvilka höra till de små i samhället, pruta på den obetydliga summa, hvilken här blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wijk: Då man genomläser den kongl. propositionen finner man, att statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalat sig om postexpeditörerna i sådana ordalag, att han tyckes till och med hafva ifrågasatt, huruvida icke de extra postskrifvarnes ställning vore ännu mera bekymmersam än de extra postvaktbetjentes. Jag instämmer fullkomligt deruti, men just därför synes det mig så mycket egendomligare, att Kongl. Maj:t framlagt detta förslag, hvilket väl snarare bort hafva gått i motsatt riktning.

Hvar och en vet, att man på postvaktbetjente icke ställer större

*Angående
ökadt antal
ordinarie
postvakt-
betjentbefatt-
ningar.
(Forts.)*

Angående
ökadt antal
ordinarie
postvakt-
betjentbefatt-
ningar.
(Forts.)

fordringar, än att de skola hafva genomgått folkskolan, vara ordentliga och hafva en god kropps-konstitution. I afseende på postskrifvarne fordrar man deremot, att de skola hafva aflagt student-examen samt gått igenom en 6 månaders postkurs, och alltså för sin utbildning fått vidkännas ganska stora utgifter. Då man nu af den kongl. propositionen finner, att postskrifvarne få tjena 12 år, innan de blifva postexpeditörer, men postvaktbetjente deremot endast 8 år innan de blifva ordinarie, synes det mig, som om man icke skulle kunna underlåta att taga hänsyn till det oegentliga uti detta förhållande. Ser man vidare till hur det ställer sig för de 281 postexpeditörerna och de 518 extra biträdena, tillsammans alltså 499, äro efter nuvarande förhållanden endast 35 procent af dem på ordinarie stat. Enligt utskottets med Kongl. Maj:t öfverensstämmande förslag, skulle det nu blifva 45 procent. Se vi åter på postvaktbetjente, äro 1,050 af dem i ständig tjenstgöring. Af dessa äro för det närvarande 791, d. v. s. 76 procent på ordinarie stat. Enligt utskottets förslag skulle det blifva 82 procent, och enligt Kongl. Maj:ts 90 procent. Alltså skulle, derest Kongl. Maj:ts förslag bifölles, 90 procent af postvaktbetjente blifva på ordinarie stat, då deremot endast 45 procent af postexpeditörerna skulle få ordinarie anställning.

Jag kan icke finna någon rättvisa i detta. Man har sagt, att detta missförhållande icke bör utgöra något hinder för att antaga Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af 150 nya ordinarie postvaktbetjentbefattningar. Det må nu vara sant, men det tyckes verkligen, som om postskrifvarne skulle behöfva postvaktbetjentens hjälp för att nå sina önskningsmål.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Billing: Jag anser frågan vara alldeles tillräckligt debatterad och skall ej vidare inlåta mig på densamma. Jag instämmer i hvad herr Hammarskjöld sist yttrade, men det var dock en punkt i detta hans anförande, som gaf mig anledning att begära ordet. Han sade, att när Kongl. Maj:t i fjol föreslog en hjälp åt de äldre, hänvisade statsutskottet till att hjälpa de yngre, men när nu Kongl. Maj:t föreslår att hjälpa de yngre, då talar statsutskottet om att hjälpa de äldre. I denna fråga kan så obegripligt lätt missförstånd uppstå hos de i ärendet synnerligen intresserade, och jag vill därför fästa uppmärksamheten på, att statsutskottet visst icke såsom skäl för sitt afstyrkande tänkt på eller talat om att hjälpa de äldre med ålderstillägg. Herr Hammarskjöld kunde nog hafva anledning till sitt yttrande i hvad herr Kerfstedt, som försvarade utskottet, sade. Men herr Kerfstedts yttrande bestod af två delar. Den ena var ett försvar för statsutskottet, den andra ett försvar för honom själf personligen. Han vill vara med om ett ålderstillägg för de äldre, och därför har han kunnat gå med på statsutskottets hemställan; men jag tror mig kunna försäkra, att kanske ingen, åtminstone ingen af Andra Kammarens ledamöter, någonsin såsom skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition tänkt på att det hade varit bättre om ett ålderstillägg föreslagits. Jag har velat anföra detta för att ej af denna diskussion

måtte uppväckas förhoppningar, som ej hafva någon grund i realiteten. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Angående
ökad antal
ordinarie
postvakt-
befattningar.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande moment yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Billing*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i mom. 2 af den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr *Billings* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 3 mom. 2 af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i mom. 2 af den vid punkten afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—30;
Nej—81.

Mom. 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 5.

Herr *Billing*: Såsom konsekvens af kammarens nyss fattade beslut ber jag att få hemställa, att kammaren nu ville besluta att åt detta femte moment gifva följande lydelse:

*Angående
postverkets
anslag.*

»att, vid bifall till hvad i afseende å mom. 1, 2, 3 a) och b) samt 4 blifvit af kammaren beslutadt och med beräkning af postverkets stater för år 1898 till följande belopp, nemligen:

Angående
postverkets
anslag.
(Forts.)

aflöningsstaten	kronor 3,330,300: —
öfvergångsstaten	» 2,400: —
pensionsstaten	» 75,375: —
omkostnadsstaten	» 4,875,500: —
oförutsedda utgifter	» 340,000: —
afkortningar och restitutioner m. m. ...	» 64,425: —
	tillsammans kronor 8,688,000: —

postverkets anslag, förslagsvis beräknadt, bestämmas till 8,688,000 kronor att utgå direkt af postmedlen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att beträffande det nu föreliggande momentet endast yrkats,
af herr *Billing*, att kammaren måtte besluta att, vid bifall till hvad
i afseende å mom 1, 2, 3 a) och b) samt 4 blifvit af kammaren be-
slutadt och med beräkande af postverkets stater för år 1898 till
följande belopp, nemligen:

aflöningsstaten ..	kronor 3,330,300: —
öfvergångsstaten ..	» 2,400: —
pensionsstaten ..	» 75,375: —
omkostnadsstaten ..	» 4,875,500: —
oförutsedda utgifter ..	» 340,000: —
afkortningar och restitutioner m. m. ...	» 64,425: —
	tillsammans kronor 8,688,000: —

postverkets anslag, förslagsvis beräknadt, skulle bestämmas till
8,688,000 kronor att utgå direkt af postmedlen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets
hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande;
och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Mom. a).

Angående
anslag till
skogs-
väsendet.

Herr Bohnstedt: Jag har reserverat mig, icke därför att jag
ogillar det anslag, hvarom här är fråga, utan därför att jag hyser
särskild sympati för motionärernas förslag; och jag tror, att de flesta
af kammarens ledamöter skola gilla denna min åsigt, när de få reda
på, hvilka arealer det här gäller. Statens skogsmarker i Norrland,
d. v. s. kronoparker och sådana skogsmarker, der kronan har af-
verkningsrätt, uppgå till en areal af öfver 8 millioner tunnland, deraf
ca 6 millioner utgöra kronoparker och ca 2 millioner sådan skogs-
mark, der kronan har afverkningsrätt. För att få en liten idé om
hvad dessa arealer verkligen betyda, har jag gjort en jmförelse med

ett af våra län, och jag tog då det minsta, nemligen Blekinge, därför att det var lättast att dermed räkna ut jmförelsen. Blekinge län innehåller ungefär 28 qvadratmil, hvilka åter utgöra 648,000 tunnland. Dessa skogsmarker i Norrland äro således omkring 13 gånger så stora som Blekinge. Det hafva förmodligen herrarne icke tänkt sig. Då nu Skåne är 3 gånger så stort som Blekinge och Halland $1\frac{1}{2}$ gång så stort som Blekinge, så behöfva vi både Skåne, Halland, Blekinge och hela Småland för att få den areal, hvarom här är fråga.

*Angående
anslag till
skogsväsendet.
(Forts.)*

Man skulle ju kunna tycka, att när man har sådana arealer, borde man äfven hafva betydliga inkomster deraf och en betydlig afverkning i kubikmassa. Herrarne må sjelfve döma derom! År 1892 afverkades på dessa marker i Vesterbotten och Norrbotten 32,780,000 kubikföt, 1893: 29,000,000, 1894: 35,000,000, och 1895 cirka 40,000,000 kubikföt. Om man fördelar dessa på en areal af 8 millioner tunnland, gör det ungefär 5 kubikföt per tunnland, och då en vanlig timmerstock är 10 kubikföt, så är det således icke mer än en half stock per tunnland, som hela afverkningen utgör. Om man ser på afkastningen från dessa kronoskogar, utgjorde den år 1892: 1,607,000 kronor, 1893: 1,566,000 kronor, 1894: 1,987,000 kronor, 1895: 2,456,000 kronor och 1896: 2,409,000 kronor, d. v. s. i medeltal på dessa 5 åren 2,000,000 kronor. Dividerar man denna summa med antalet tunnland, blir det icke många öre per tunnland, som inkomsten utgör. Det blir nemligen 24 öre och ej fullt 5 öre per kubikföt. Men dessa 24 öre äro icke netto, ty derifrån måste naturligen afräknas hela förvaltningskostnaden. Att här således någonting är på tok, det är nu säkert; och det hufvudsakliga felet torde vara, att det inom dessa skogsmarker fins stora arealer, som icke lemna någon afkastning. Efter hvad mig blifvit meddeladt, beräknas ungefär 50 procent vara sådana marker, hvarifrån ingen afverkning kan ske, därför att de bestå hufvudsakligen af myrar och mossar, på hvilka skogen består af marskog, utan tillväxt och utan värde, och står till förfall. Ingen återväxt eger rum eller ock tar frosten oftast bort den lilla återväxt som blir. Således kan man häraf finna, att det torde vara nödvändigt, att något göres.

Vår domänstyrelse har hittills af blygsamhet just ingenting gjort för att afhjelpa dessa missförhållanden, oaktadt den har ett reservationsanslag på mellan 5 och 600,000 kronor, afsedt för kronoskogarnas förvaltning och skogsväsendets befrämjande i allmänhet. Det är därför med glädje man erfar, att styrelsen i september 1896 ingick till Kongl. Maj:t med begäran, att detta reservationsanslag måtte höjas med 30,000 kronor, för att deraf 15,000 kronor skulle få användas till utdikning af dessa marker i Norrbotten och Vesterbotten. Sedermera kom den redan i november samma år och begärde ett extra anslag af 50,000 kronor för samma ändamål. Det bevisar således, att man verkligen på allvar börjat fundera på denna sak, och är det ju klart, att det behöfs ofantligt mycket penningar, för att det skall bli något slags effektiv verkan af en afdikning, när man har så pass stora arealer som halfva Skåne, Halland, Blekinge och Småland att afdika, och då äro 65,000 kronor en sådan småsak, att

Angående
anslag till
skogs-
väsendet.
(Forts.)

man kommer ingenstädes dermed. En vanlig skogsegare, som t. ex. eger 10,000 tunnland skog, offerar med nöje 500 kronor om året för att söka afdika och upphjelpa sin skog. Med denna lilla summa vinner han ändå bra litet, ty det behöfs ännu mera för en så pass stor areal. Hvad skall då icke behövas för de stora vidder, hvarom här är fråga?

Jag hoppas hafva härmed motiverat min reservation; och jag vill för min del tillägga att jag varit motionären tacksam för att han framkommit med sin motion, ty derigenom har uppmärksamheten väckts på dessa missförhållanden, hvilka annars kanske blifvit obeaktade; och skogsförhållandena äro en fråga af särskildt intresse. I utskottet gjorde jag ett svagt försök att yrka en förhöjning af det begärda anslaget till 200,000 kronor, hvilken summa framgick ur motionen, men det misslyckades, och jag vågar naturligtvis icke hoppas, att det går bättre här i kammaren, ty jag förmodar, att herr talmannen anser sig icke vara berättigad att framställa proposition på högre belopp än hvad utskottet föreslagit. Jag skall därför ej yrka något i den vägen, men hoppas blott, att möjligen till följd af de upplysningar, som här lemnats, om de varit till någon nytta, Kongl. Maj:t till ett annat år framkommer med begäran om ett större anslag för utdikning af våra skogsmarker, ty det torde vara för landet en mycket vigtig fråga.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr Bremberg: Jag får anhålla, att momentet b) föredrages.

Denna hemställan bifölls.

Sedan i följd häraf mom. b) blifvit uppläst, anförde:

Herr Bremberg: Då statsutskottet afstyrkt min motion så välvilligt som skett, borde jag egentligen icke vara envis, men då det gäller en så vigtig fråga, vill jag ändå yrka bifall till min motion.

Statsutskottet har hellre önskat anslå en fix summa än de 10 procent jag föreslagit. För min del anser jag mycket lämpligare, att en viss procent bestämmes, ty gör jag en stor afverkning, har jag äfven råd att nedlägga penningar på förbättrande af min skog. På samma sätt, när en stor afverkning göres, fordras ju också, att den afverkade skogen ersättes i proportion derefter. Jag inser derfor icke, hvarför ej dessa 10 procent varit lämpligare än en fix summa. Vidare är utskottet emot fondbildning. Någon sådan har jag icke tänkt mig på annat sätt än att, derest det af särskilda förhållanden skulle uppstå öfverskott något år, detta reserveras till påföljande, för att användas jemte de medel, som för det året erhållas. Enligt min åsigt komma de penningar, som anslås, att användas och äro väl behöfliga. För det tredje har utskottet sagt, att »det torde vara tvifvelaktigt, huruvida en rätt användning för närvarande kan beredas för större anslag.» Detta skäl förefaller mig högst egendomligt, då medlen, som skulle anslås, ju komma att anslås först för år 1898, och till dess hafva vi ett helt år. Under

den tiden kan man uppgöra både förslag och planer, ty för deras upprättande synes mig tiden vara alldeles tillräcklig. För öfrigt får jag nämna, att jag anser, att de kostnader, man nedlägger på dessa sankmarker i Norrland, blifva väl ersatta; och detta omedelbart. Det har nemligen visat sig, att tillväxten på den skog, som fins på dessa sankmarker, genom torrläggning ökas ända till 100—200 procent. Då kan man väl säga, att 10 procent icke är för mycket att använda. Dessutom ökar sig äfven ganska mycket den angränsande skogen, som derigenom blir befriad från frostsador. Om man går upp på ett berg i lappmarken och skådar ut öfver nejden, ser man vanligen dessa sankmarker ungefär såsom ett haf, och i detta hafskönjer man en del åsar och öar, och det är från dem vi egentligen hafva vår skogsinkomst. Skulle vi nu kunna få dessa stora sträckor sankmarker förvandlade till skogbärande mark, skulle vi derigenom hafva en mycket stor vinst. Det fins dessutom en annan omständighet. Frosten i dessa båda nordliga län gör mycket stor skada på skogen, och det visar sig tydligt derigenom, att om man betraktar dessa åsar eller öar och ser dem på norra sidan, finner man en mycket dålig skog, sällan mer än $\frac{1}{10}$ af hvad som fins på södra sidan. Det bevisar ju då, att den kyla, som från sankmarkerna tillföres de nordliga sidorna, inverkar skadligt på skogen. Nu är det vanligt, att man först afverkar den mest skadade skogen för att få användning deraf, och då blir resultatet, att den unga skogen och plantorna, som finnas kvar, gå sin undergång till mötes. Skogsgränsen går ned, och genom en fortsatt dylik afverkning har man att deruppe vänta sig en isöken, hvarigenom inkomsten från landets skogar derstädes således skulle förminska. Men om man nu nedlägger kostnader på dessa sankmarker, hvilka utgifter jag anser blifva till fullo ersatta genom skogens ökade tillväxt och derigenom att man dessutom får dessa sankmarker skogbärande, så att de, bildande ett jemnt sammanhängande skogsbestånd, omöjliggöra kylans förstörande inverkan på skogen, så är jag fullkomligt öfvertygad om, att vi i en framtid skola derifrån kunna hemta de allra största inkomster — inkomster så stora, att de till betydlig del skulle betäcka statsbudgetens utgifter.

Herr greve och talman, jag yrkar bifall till min motion.

Herr Fosser: Utskottet har delat motionärernas uppfattning i afseende derå, att det är af synnerligen stor vikt, att de sumpiga trakterna å kronoskogarne i de norra länen blifva föremål för afdikning i vida högre grad än hvad hittills har egt rum. Utskottet har också i sin motivering gifvit erkännande och uttryck åt denna uppfattning. Men då motionärerna föreslagit, att vissa procent, nemligen 10, af en särskild statsinkomst för två län skulle årligen afsättas till en fond för ett uppgifvet ändamål, så har denna form för statsanslags beviljande syntts mindre vanlig och äfven icke vara den lämpligaste. Utskottet har här äfven dragit i tvifvelsmål, huruvida ett så stort anslag, som det af motionärerna föreslagna, nemligen 200 å 250,000 kronor om året, skulle kunna åtminstone nu till en början användas på ett fullt nöjaktigt sätt, och har derfor ansett att det af kongl. Majt

*Angående
anslag till
skogs-
väsendet.*
(Forts.)

Angående
anslag till
skogs-
väsendet
(Forts.)

begärda anslaget, nemligen 65,000 kronor, tills vidare kunde vara tillräckligt för det afsedda ändamålet. Innan väsentligt högre anslag än det af Kongl. Maj:t begärda beviljades för denna visserligen magtpåliggande och stora sak, torde det vara önskvärdt, att en allsidigare utredning vägleder Riksdagens beslut, än den som vanligtvis en enskild motionär kan åstadkomma, och att en fullständig och detaljerad plan för dessa arbetens omfattning och utförande uppgöres och lägges till grund för högre anslag, samt att denna plan må afse icke endast de norrländska länen utan hela riket. Ty för visso finnas på många andra än de norra orterna betydliga arealer af sumptrakter på kronomarkerna, som behöfva afdikas. Ur dessa synpunkter har utskottet trots det vara riktigast och klokast att stanna vid det be-
lopp, som Kongl. Maj:t har begärt.

Då jag nu har ordet, vill jag säga blott ett par ord med hänsyn till den förste värde talarens yttrande. Han uttalade åtskilligt klander mot domänstyrelsen. Jag vill icke ingå närmare deri, men då han sade, att domänstyrelsen, i afseende på utdikning af kronoskogarna, af blygsamhet ingenting gjort, var detta yttrande icke riktigt. Det förhåller sig nemligen så, att af det reservationsanslag, som är afsedt för skogarne, för utdikning af sankta trakter på kronodomänerna användts år 1890 11,756 kronor, år 1891 20,781 kronor, år 1892 16,362 kronor, år 1893 12,061 kronor, år 1894 12,759 kronor, år 1895 14,809 kronor. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm, Hugo: Det var ett par af den siste talaren anförda siffror, hvilka torde tariffva någon justering, som gårvo anledning till att jag begärde ordet. I Kongl. Maj:ts proposition uppgifves, såsom herrarne finna, att på grund af *skogshushållningens* allt jemt fortgående utveckling de inlevererade skogsmedlen stegrats undan för undan från 2,900,000 kronor år 1893 till 4,300,000 kronor år 1896. Detta tror jag för min del vara ett illa valdt uttryck, ty dessa siffror visa *afverkningens* allt jemt fortgående resultat, och tyvärr äro ej ens å statens skogar afverkning och hushållning synonyma begrepp. Det är just olyckan, att så litet har kunnat göras för *skogshushållningen*, d. v. s. för sådana åtgärder, hvilka en enskild skogsegare, som är mån om att bevara sin egendom, vidtager, då han sköter kulturen och, der han har magt dertill, utvidgar egande skogsmark inom egna råmärken, särskildt genom afdikningar. Jag lägger ingalunda i detta fall klandret på den myndighet, som har skogsförvaltningen om hand. Förhållandet är nemligen, att från det till öfver 500,000 kronor uppgående reservationsanslaget till kronoskogarnes förvaltning och befrämjande skall *först* med nödvändighet utgå sådant som indelningskostnader, utgifter för skogsafverkning, underhåll af vägar, reparationer af boställen och extra skogsbevakning, utgifter för skogsläroverken, arfvoden till skogsingenjörer, skatter o. s. v. Först det som återstår, *sedan* allt detta utgått, utgör den summa, som domänstyrelsen har att tillgå för kulturen och dikning på några millioner tunnland. Häraf framgår alldeles naturligt, att i motsats mot den enskilda egaren, hvilken — hans aiverkning må vara större eller mindre — reglerar sina kulturutgifter efter hvad dertill behöfves,

står staten i den ställning, att den får skrapa i lådan för att se efter, huru mycket den kan disponera för berörda ändamål, alldeles oberoende af verkliga behovet. Och då inträffar — om jag icke anför siffrorna klump, såsom den föregående talaren, utan delar dem på de olika distrikten — att domänstyrelsen haft att tillgå för de norra distrikten, eller allt land norr om Dalelven, till kulturkostnaderna å 7,400,000 tunnland kronoparker i medeltal under de 5 åren 1891—1895 4,000 kronor och till afdikning å dessa 7,400,000 tunnland för år 1893 521 kronor 86 öre, för 1894 noll kronor och för 1895 357 kronor.

Vid sådant förhållande får jag, med det varma intresse, jag för min del hyser för skogsfrågan, säga, att jag med glädje helsar ett förslag, hvilket söker att tillgodose ett så viktigt ändamål som det att bringa våra nu egande kronoparker i ett mera gifvande skick. Då jag ändå icke kunnat gå med på det förslag, som motionärerna framställt, har det berott hufvudsakligen på de skäl, som af den siste talaren blifvit anförda. Men jag hyser, lika med den förste talaren, den önskan, att denna fråga måtte utredas derhän, att från Kongl. Maj:t kommer proposition om ett särskildt dikningsanslag, att användas på *samtliga* kronoparker. Det är visserligen sant, att uti Norrland en stor procent af kronoparkernas areal utgöres af s. k. impediment, hufvudsakligen mossar; i Norrbotten t. ex. är det af en million hektar 700,000, som utgöras till större delen af sådana impediment, och i Vesterbotten är det af 628,000 hektar 486,000, som utgöras här af, och som icke nu kunna gifva någon afkastning. Ser man på alla de norra distrikten som helhet, finner man, att af 7,400,000 tunnland kronoparker derstädes 3,000,000 tunnland utgöras af impediment. Men jag vill betona, att det är icke så obetydligt af kronoskogarna i södra Sverige heller, som utgöres af dylika impediment. Ungefär 30 procent af kronoskogarne derstädes äro upptagna under samma rubrik. Jag har i domänstyrelsen genomgått åtskilliga kartor och kan icke neka till, att det ser underligt ut, när man t. ex. får tag i en karta öfver en kronopark i Göinge härad — den sista, jag såg — hvarå sedan *många* år står skrifvet på mossarne: «till afdikning afsedd», men dertill medel fattats.

Jag anser denna fråga vara af obestridlig vikt för skogsväsendet. Om icke till den förvaltande myndighetens disposition ställas medel till skötseln af de skogar, den har under sin omedelbara förvaltning, skall naturligtvis intresset hos tjänstemännen slappas. Och lika säkert skall hos allmänheten uppväckas och fortplantas ett misstroende mot just statsskogarna, och att det kommer den tid, då dessa icke skola lemna den ekonomiska vinst, som de borde kunna. Enligt min tanke utgör *en väl skött statsskog* den säkraste lösningen på skogsfrågan. Jag har icke, då frågan kommit upp, velat alldeles förbigå densamma utan att yttra mig. Mitt yrkande kan dock för närvarande icke blifva annat än bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wærn: Jag har blifvit uppkallad af en del af den siste talarens yttrande, den del nemligen, da han menade, att förhållandena icke voro så svåra i Norr- och Vesterbotten, som de efter den förste talarens uppgifter om de stora arealerna skulle vara. Skälet, som

Angående
anslag till
skogs-
väsendet.
(Forts.)

Angående
anslag till
skogs-
väsendet.
(Forts.)

den siste talaren därför anförde, var, att en ganska betydlig del af skogsarealen i Norr- och Vesterbotten utgjordes af impediment. Jag har rest i Norrbotten och då kommit under fund med — hvilket äfven vitsordats af såväl landshöfdingen som skogsförvaltarne — att det alldeles icke är så sällsynt, utan snarare tvärt om regel, att på impedimenten växer den bästa skogen. Frågan om hvad som är impediment eller icke skiljer sig ganska betydligt från frågan om hvad som är växligt eller icke växtligt och beror på hvad som ansetts lämpligt för odling eller ej och möjligen andra skäl, så att behovet af åtgärder för skogsväxtens befrämjande ingalunda är beroende på, att betydliga sträckor kallas impediment.

Herr Fosser begärde, att, om en utredning, i följd af Riksdagens önskan, att mera måtte ske för skogsodlingen, skulle vidtagas, den då måtte omfatta hela riket. Jag har naturligtvis ingenting emot att utredningen blir omfattande. Men jag önskar, att den måtte ske med särskild hänsyn för de nordliga länen och för det öfriga riket. Om en sammanhängande utredning sker om, huru man bör bära sig åt med kronoskogarne i allmänhet, må man icke glömma, att de stora intressena i södra och mellersta Sverige för att blifva af med frostilligheten, att få tillgång på mer virke — en mängd orsaker, som bero på den tätare befolkningen — hafva en tendens till, att der skall odlingen företrädesvis ske. Tager man åter i betraktande statens egendomar och hvad som der kan uträttas, är förhållandet motsatt. Det är å de stora, i de nordligaste länen belägna skogsmarkerna, hvarest växtligheten är mycket dålig, som det ovilkorligen skall för staten bäst löna sig att verkställa odlingsarbeten och behovet deraf för uppodling af vidsträckta, nu ej beboeliga trakter också är störst. Under sådana omständigheter vill jag icke på ringaste sätt, att Riksdagen skall motsätta sig eller försumma, hvad som kan behövas i södra eller mellersta Sverige, men då ändamålen äro så olika, då möjligheten af högst betydligt ökade inkomster för staten och möjligheten för de nordliga länen att få större befolkning äro från förhållandena i södra och mellersta Sverige skilda synpunkter, kan jag icke annat än framhålla den åsigt, att utredningarna måtte ske särskildt och från de olika synpunkterna, hvar för sig, behandlas. Jag har intet yrkande att göra.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande den nu föredragna punkten yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Bremberg*, att kammaren måtte besluta att med bifall till hans och herr Dahlstedts i ämnet väckta motioner för öfrigt godkänna hvad utskottet hemställt.

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 7—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

*Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.*

Herr Säve: Det finnes väl ingen af oss i denna kammare, som icke väl känner, huru ytterst dyrbara och viktiga både för den historiska forskningen och för belysningen af åtskilliga kamerala, finansiella och statistiska frågor, de samlingar äro, som finnas förvarade i kammararkivet. Om man känner detta och derjemte genomläst den skrifvelse från kammarkollegium, som finnes intagen i statsutskottets utlåtande i föreliggande punkt, af hvilken skrifvelse framgår, att öfver 2,000 större eller mindre bundtar gamla handlingar äro oordnade, att den registrering, som blifvit gjord, daterar sig från föregående århundrade, och att man på grund af bristande arbetskrafter icke medhunnit att under senare tider företaga någon registrering alls, då är också alldeles uppenbart och tydligt, att man måste anse, att motionären herr Johanssons framställning varit fullkomligt berättigad. Statsutskottet har å sin sida ej heller gjort några hufvudsakliga anmärkningar mot sjelfva motionens syfte, men deremot har utskottet för sin del ansett sig icke kunna förorda det anslag, som motionären yrkat, utan en föregående utförlig utredning, verkställd af det embetsverk, som har att värda dessa samlingar. Alldeles gifvet är ju, att denna statsutskottets uppfattning är fullkomligt riktig. Men å andra sidan förefaller det vara tydligt, att ett uppskof med ordnandet af kammararkivet icke bör blifva allt för långvarigt. Motionären herr Johansson ämnar för sin del under dagens debatt i Andra Kammaren framlägga ett förändradt yrkande, deri han å ena sidan begränsar det anslag, hvarom han gjort framställning, till en tid af ett år och å andra sidan gör en framställning om vederbörlig utredning. Detta hans förslag, af hvilket han haft den godbeten att lemna mig del, anhåller jag att få upptaga i kammaren såsom mitt förslag, och får jag på grund häraf hemställa, att, till ordnande och registerande företrädesvis af ännu oordnade delar af kammararkivets handlingar, Riksdagen på extra stat för 1898 anvisar ett belopp af 5,000 kronor att ställas till disposition af kammarkollegium mot den redovisning och kontroll, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att föreskrifva, samt att vid anmälan af detta beslut hos Kongl. Maj:t anhålles dels om fullständig utredning, angående de för slutligt vinnande af de i motionen afsedda ändamål erforderliga arbetskrafter och kostnader, dels ock om framläggande för kommande Riksdag af förslag i berörda hänseende.

Herr Billing: Den uppfattning, som gaf sig luft i den sista talarens yttrande, och statsutskottets uppfattning af detta ärende äro i grund alldeles desamma. Han betonade vigten af att få det här föreslagna registreringsarbetet utfördt. Statsutskottet har också ansett detta arbete vara önskvärdt. Statsutskottet har också uttalat detta i sin motivering, hvilken är mer än välvillig, ty den innebär alldeles direkt ett inbjudande eller uppmanande till vederbörande att inkomma med ett förslag, och icke blott detta, utan att inkomma med ett förslag till nästa Riksdag. Statsutskottet talar om ett ordnande »inom den närmaste tiden». Således är icke någon differens i det hän-

*Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.*

seende, att denne talare eller motionären, men icke statsutskottet skulle vara angeläget om att detta arbete verkligen blefve verkställt. Men statsutskottet har varit artigt mot kammarkollegium, och det förekommer mig, som om det borde lända statsutskottet till beröm, att det icke velat gå detta kongl. verk förbi, utan först velat låta det samma sjelf framlägga förslag. Skilnaden mellan hvad den siste talaren och statsutskottet föreslagit gäller i realiteten ingenting annat än ett års uppskof med denna sak. Ty så är statsutskottets motivering skriven, att det icke kan vara tal om annat än antingen nu eller nästa år. Då ligger naturligtvis icke så synnerlig vikt på, om hvad den siste talaren föreslagit bifalles. Men jag hemställer ändå till kammarens ledamöter, om, då det blott är fråga om ett uppskof, det kan vara tillräckligt skäl att afvika från en riksdagscoutume, som jag dock finner mycket värd att hålla på, nemligen att icke bevilja anslag, förr än man fått en utredning, som man anser vara tillfredsställande. Den siste talarens kläm eller yrkande innehåller ett uttryckligt erkännande af att tillräcklig utredning icke är lemnad. Är det skäl att gå in på den vägen att bevilja 5,000 kronor och i samma andetag säga, att utredning saknas. Om här vore fråga om någon förlust i sak, skulle jag icke ett ögonblick hålla på statsutskottets hemställan, men då det för den viktiga saken icke betyder det ringaste, om den uppskjutes ett år, synes mig, som om Första Kammaren borde bifalla utskottets hemställan och hålla derpå, att man icke bör bevilja anslag utan tillräcklig utredning och framför allt icke bevilja anslag och i samma andetag bekänna, att utredning saknas. Så mycket mindre skäl synes mig vara att här afvika från statsutskottets framställning, som jag har här midt framför mig chefen för kammarkollegium, och då han nu fått en inbjudan att få detta registreringsarbete utfördt, finnes ingen i kammaren, som tviflar på, att man nästa riksdag får både utredning och förslag om anslag. Jag håller på vanlig riksdagscoutume och yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Alin: På samma gång jag uttalar min glädje öfver det intresse, som den danneman, hvilken inom Andra Kammaren väckt denna motion, dermed visat för en sak af så synnerlig vikt som den ifrågavarande, ber jag också att få betyga statsutskottet min tacksamhet för den välvilliga motivering, hvarmed utskottet afstyrkt motionen; och jag vill ytterligare förklara min tacksamhet mot den ledamot, som nyss responderade å statsutskottets vägnar med anledning af det sätt, hvarpå han förklarade och utvecklade, hvad meningen är med utskottets motivering, nemligen den, att man genom densamma uttalat önskvärdheten och behovet både af att denna utredning göres och af att den göres så snart, att, på grund deraf, en framställning om anslag kan göras redan vid nästkommande års riksdag. Jag tror emellertid, att hade den ärade ledamoten af utskottet eller någon annan ledamot af den afdelning, der motionen blifvit behandlad, gått upp i kammararkivet och der tagit litet närmare kännedom om det behof, som här förefinnes, kanske hade utskottet i sitt uttalande gått ännu ett steg längre.

Det är, såsom jag hoppas, för Riksdagens ledamöter en välbekant sak, hvilka skatter, som rymmas inom detta arkiv, och att också värdet af dessa skatter af mera än en bland våra ypperste historieforskare genom utgifna arbeten blifvit ådagalagdt. Det bör också vara fullkomligt tydligt, att det är af största vigt att icke uppskjuta längre tid, än alldeles nödvändigt är, med hvad som behöfver göras för att dessa skatter må icke blott komma i sådant skick, att de kunna i möjligaste mån komma den historiska forskningen och det praktiska behofvet till godo, utan äfven må bevaras mot den förstöring, som kan komma af illa tillgodosedda lokaler. Hade någon af utskottets medlemmar haft tillfälle att taga kännedom om de lokaler, i hvilka arkivet förvaras, skulle han funnit, att de äro långt ifrån tillfredsställande.

*Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.*

(Forts.)

Denna senare sak är mycket litet berörd i motionen, men den står med denna fråga i det sammanhang, att, så snart man på allvar börjar med ordnande och registrering af detta arkiv, man ovilkorligen kommer in på frågan om hvad som bör göras för beredande af ökad utrymme och dermed också sadana lokaler, som lemna nödig garanti för handlingarnes bevarande och vård, en sak, som ju är af yttersta vigt, då ingenting af hvad som utaf detta material förstöres kan ersättas.

Nu synes det mig, som om, då ett ordnande af detta material, hvarom framställning icke blott från motionären, utan äfven från kammarkollegium blifvit gjord, i sina konsekvenser måste leda till hvad som af alla måste erkännas vara ett oafvisligt behof för detta vårt näst förnämsta arkiv, nemligen att man erhöile bättre och för arkivets vederbörliga vård mera garanterande lokaler än de nuvarande — det synes mig, säger jag, att det icke borde mött för stora svårigheter att nu taga det lilla steg för att påskynda frågans lösning, som ligger i den modifikation af motionen, som här af herr Säve blifvit framställd, då det dock icke är förhållandet, att, såsom utskottsafdelningens ordförande nyss nämnde, man här saknar all utredning. Hvad herr Säve har afsett med sitt förslag är, att man skall begära en fullständig utredning om, huru man skall komma till det slutliga målet. Hvad man skulle vinna med det anslag, som herr Säve föreslagit, det är att kunna sätta ordnandet af kammararkivets handlingar i gång med raskare fart, än det eljest skulle kunna ske, hvaregenom man skulle icke blott i allmänhet närma sig det slutliga målet fortare, utan särskildt bidra till, att den utredning, som statsutskottet önskat, kan göras hastigare och fullständigare, än under andra förhållanden vore fallet.

Jag vet icke, om jag uttryckte mig rätt, då jag yttrade, att den föregående ärade talaren sagt, att man saknade all utredning i denna fråga. Det var kanske orätt af mig och jag antager det också, då jag här bland handlingarne finner en, som visar, att så icke är förhållandet och hvarom han säkerligen närmare än jag tagit kännedom. Det är den af motionären meddelade skrifvelse från kammarkollegium till Kongl. Maj:t, hvori kammarkollegium säger:

»Efter gjord beräkning finnas i kammararkivet för närvarande öfver 2,000 större och mindre bundtar med helt och hållet oordnade

Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet
(Forts.)

handlingar, de flesta som det vill synas af värde särskildt för den historiska forskningen. Men äfven arkivets öfriga handlingar måste med hänsyn bland annat till de förändringar, hvilka under tidernas lopp genom bortflyttningar eller af andra anledningar egt rum i de olika arkivserierna, till större delen ordnas om i många fall efter helt nya grunder eller åtminstone å nyo underkastadt registrering, då af de register, hvilka nu förefinnas, flertalet såsom tillkommna före början af detta sekel ej numera kunna sägas vara tillfyllestgörande.»

Och vidare heter det:

»För kammararkivet skulle det visserligen i flera afseenden vara fördelaktigt, om medel kunde beredas för ett systematiskt ordnings- och registreringsarbete, afsedt att fullbordas inom en kortare tidsperiod.

Men då för sådant ändamål skulle erfordrats ett ej obetydligt anslag, har kollegium för närvarande ansett sig allenast böra i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t, på det att åtminstone arbetet med de ofvannämnda bundtarnas ordnande må kunna snarast möjligt sättas i verket, täcktes för en tid af ett år af tillgängliga medel till en biträdande arkivarie i kammararkivet anvisa ett belopp, motsvarande tienstgöringspenningarna för arkivarien, eller 1,500 kronor.»

Att kollegiet, då det erkänner behovet af ett skyndsamt ordnande och registrerande af ifrågavarande handlingar och att dertill fordras ett icke obetydligt anslag, dock har för närvarande ansett sig böra inskränka sig till att begära 1,500 kronor, förefaller mig litet egenomligt, då ju penningtillgången nu är sådan, att man icke kan hafva någon anledning att åberopa de närvarande förhållandena såsom skäl att göra en framställning om mindre, än behovet oundgängligen kräfver.

Då nu emellertid kammarkollegium, den auktoritet, som den föregående ärade talaren åberopade, på det sätt framställt behovet, att något göres och göres snart, och att det anslag, som från kollegiets sida är ifrågasatt, är för obetydligt, synes det mig, som om det skulle ligga bra nära till hands, att, då man nu *vill* göra någonting, till en början sträcka sig så långt, som i herr Säves framställning har blifvit föreslaget. Att det endast är en inledning till hvad som behöfver anslås är min fulla öfvertygelse. Men beviljandet af detta anslag har den betydelse, att arbetet med arkivet kan på allvar komma i gång och dermed också den verkliga utredning kunna rätt snart åvägbringas, som är nödvändig för att det slutliga målet skall kunna vinnas.

Jag anhåller att få instämma i herr Säves yrkande.

Friberre Klinekowström: Ehuru jag i denna fråga icke kommer att yrka bifall till någonting annat än till den hemställan, som statsutskottet här gjort, ber jag ändå att få yttra några ord, emedan jag troligen är bland de få af denna kammars ledamöter, som studerat kammararkivet, der jag arbetat i många år. Jag utgaf nemligen för många år sedan ett stort arbete med titel »Krigshistoriskt Arkiv», och de trene första delarne deraf, som behandlade

Gustaf II Adolfs 30-åriga krig, blefvo tryckta och till allmänhetens kännedom lemnade. För detta arbete satt jag i kammararkivet och gick igenom de gamla handlingarne, och jag kan försäkra Eder, mine herrar, att om något arkiv fordrar att blifva väl bevaradt, ordnad och registrerad — så är det just kammararkivet, som innehåller de dyrbaraste historiska handlingar ända ifrån Gustaf Wasas tid. Något ännu märkvärdigare ber jag få nämna. Under våra stora krig i Polen, Ryssland och Tyskland hafva vederbörande militära räkenskapsförare plundrat de katolska kyrkorna och klostren på en mängd pergament-codices af största dyrbarhet, sällsynthet och betydelse och användt dessa pergament till omslag på sina räkenskaper. Dessa pergamentblad äro ännu bibehållna till en stor del. Men för många år sedan tog den dåvarande öfverbibliotekarien i Stockholm, Klemming, som mycket lifligt forskade efter dylika saker, med vederbörande myndighets tillåtelse bort dessa pergament och ersatte dem med karduspapper. Men det var på långt när icke allt. Det finnes ofantligt mycket kvar af dessa pergamentblad. Jag hade sjelf några få, som jag tog ifrån den del af krigskollegii handlingar, som brändes upp för omkring 40 år sedan för att få plats för kammararkivet, som då var förlagdt på Marieberg, dit patrontillverkningen sedermera flyttades, och dessa dyrbara handlingar fingo då plats i det så kallade »kolerasjukhuset» vid Carl XV:s port. Men der var platsen för liten för dessa handlingar, och då vidtog vederbörande myndighet den åtgärden att hvad som icke kunde få rum brändes upp. Jag räddade då, med regeringens tillstånd, ungefär två kullbåtar med dyrbara handlingar. Då brändes omkring 15,000 volymer. Som jag är road af historisk forskning, tog jag några pergamentblad och visade dem (delvis) åt den panslavistiske professor Miklosich i Wien, som sade, att det var en ytterst dyrbar codex, hvarifrån dessa voro tagna, rörande slavisk litteratur. Andra pergamentblad äro tagna från kloster djupt nere i Tyskland och innehålla bland annat de äldsta musikärbeten, som finnas antecknade. De äro utan notrader och visa oss den s. k. gregorianska harmonien, som är så sällsynt, att derpå icke förekommer mera än några få exempel i ett kloster nere i Basel.

Med ett ord, mine herrar, detta arkiv innehåller dyrbarheter, som man icke har någon idé om, och det har varit ytterst vårdslöst behandladt, i synnerhet den del af arkivet, som jag tror ännu förvaras i den så kallade »tornbyggnaden» på Riddarholmen, som anses vara den äldsta byggnaden i Stockholm och som tillhört det forna Stockholms befästningar. Denna tornbyggnad har jag till stor del genomgått. Der funnos dyrbara hufvudböcker för kronans räkenskaper under Gustaf II Adolf. Jag fick med jernspett bryta lös dem ifrån kasematthvalven, der de lågo halfrutna. Der funnos hela högar af bara lump och förstördt papper, som sedan på prämar fördes ut och sänktes i Mälaren.

Det är en sådan vandalism, som der eger rum, att det är mycket förtjenstfullt af myndigheterna att vilja ordna detta. Men huru de skola ordna det är svårt att förstå, såvida icke, när vi få vårt nya riksdagshus och vårt nya bankhus färdiga, det måhända då kan

*Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.
(Forts.)*

*Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.
(Forts.)*

blifva tillräckligt utrymme för att ordna dessa handlingar, och att sedan en begäran om anslag för ett så viktigt ändamål bör ske från regeringen och förslag rörande användningen uppgöras af kammarkollegium finner jag, såsom många andra ledamöter, vara alldeles nödvändigt.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Björilin: Herr grefve och talman! Äfven jag har forskat i kammararkivet och kan vitsorda, i likhet med den siste ärade talaren, att der förvaras dyrbara historiska akter. På det att herr grefven och talmannen må få ett begrepp om hvad det är för slags dyrbarheter, som der förvaras, och huru oväntadt man der kan hitta på nya uppslag i den historiska forskningen, vill jag nämna, att jag, då jag för några år sedan var sysselsatt med utarbetande af Gustaf II Adolfs historia, der fann handlingar rörande tiden mellan konungens afsked från Oxenstjerna i Arnstadt och slaget vid Lützen, en tid, hvars händelser varit till större delen okända och som därför af krigshistorici på olika sätt uppfattats. Der fans sålunda en brefvexling mellan konungens sekreterare Tönnes Langman och rådet af det allra största intresse och som icke förut var känd af någon historieskrifvare. Detta om handlingarnes värde.

Hvad deras förvaringsrätt vidkommer, instämmer jag äfven till fullo med den föregående talaren. Handlingarne äro nu kanske något mera tillgängliga än för några år sedan. På den tiden, jag forskade der, voro de större delen af året fullständigt otillgängliga, ty då kunde man icke med någon fördel forska i arkivet förrän i juli månad, då det blef så torrt, att man kunde skilja pappersbladen åt. Då man alltså vet, att det finnes ett värdefullt historiskt material förvaradt i kammararkivet samt att detta material blott under en kort tid af året kan bearbetas, kan man naturligtvis icke vara med om den åsigt, som nyss här uttalades, eller att man icke skulle förlora någonting genom ett uppskof.

Jag kan därför, herr grefve och talman, icke annat än förena mig med herr Säve i hans yrkande.

Herr Forssell: Af hvad som i detta ärende förekommit synes framgå, att de, som behöfva anslag, icke böra följa den gamla regeln att begära mycket för att hafva prutmån, utan tvärtom böra begära så litet, att vederbörande i Riksdagen kunna inse, att långt mera borde hafva begärts; man får då mottaga uppmuntran att begära mera — och till slut beviljas allt, hvad som behöfves. Så synes det åtminstone vilja gå i deenna fråga. Kammarkollegium måste skottet och kammaren synnerligen förbundna för det intresse, som ådagalagts för bevarandet af de i kammararkivet förvarade handlingar, och jag föreställer mig, att det efter hvad nu förelupit kan vara likgiltigt nog, huruvida utskottets kläm med dess motivering godkännes af kammaren eller ett bifall nu genast gifves till reservationen. I hvarje händelse torde det vara för embetsverket lätt att, med stöd af de yttranden, som här framkommit, hos Kongl. Maj:t begära, i mån af

behof, ett ökad t anslag, hvilket då antagligen skall lika lätt och villigt bifallas som kollegii första framställning.

Jag har ingenting annat att tillägga, än att utan tvifvel rätt betydliga anslag behöfvas för att fullständigt ordna de oordnade, under århundraden sammanförda, handlingarne i kammarkollegium. I anslutning till hvad åtskilliga talare här antydt tillåter jag mig ock fästa uppmärksamheten derpå, att inom en icke så aflägsen framtid framställer sig den ännu mycket viktigare frågan om beredande af utrymme åt handlingarne i kammararkivet, hvilka årligen tillökas med det högst betydliga antal volymer, som inkomma från statens allehanda räkenskapsverk och som naturligtvis måste hafva plats och undantränga de gamla historiska handlingarne. Denna fråga kan likväl icke lösas förr än Riksdagen flyttat undan och derigenom åt embetsverken beredes större utrymme på Riddarholmen.

Jag har intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Säve*, att Riksdagen, till ordnande och registrerande företrädesvis af ännu oordnade delar af kammararkivets handlingar, ville på extra stat för år 1898 anvisa ett belopp af 5,000 kronor att ställas till disposition af kammarkollegium mot den redovisning och kontroll, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, samt att Riksdagen, vid anmälan af detta beslut, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla dels om fullständig utredning angående de för slutligt vinnande af de i herr *Johanssons* ifrågavarande motion afsedda ändamål erforderliga arbetskrafter och kostnader, dels ock om framläggande för kommande riksdag af förslag i berörda hänseende.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 10 af sitt utlåtande n:r 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles herr *Säves* yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—68;
Nej—37.

Om anslag
för ordnande
af handlingar
i kammar-
arkivet.
(Forts.)

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

*Anordnande
af en
telegraf-
förbindelse
mellan
Gotland och
Dalarö.*

Punkten 12.

Friherre Klinckowström: Då mitt förslag i denna punkt vunnit understöd af samtliga statsutskottsledamöter från Andra Kam-maren, kan jag icke neka mig nöjet att förena mig med dem, så mycket mer som jag finner deras reservation innehålla synnerligen beaktansvärda skäl för min mening. Denna reservation lyder på följande sätt:

»Då, enligt hvad jemväl i statsrådsprotokollet meddelas, telegraf-korrespondensen mellan Gotland och fastlandet icke är större, än att den nu varande kabeln under vanliga förhållanden är för densamma fullt tillräcklig, samt de afbrott, som å denna ledning förekommit, i allmänhet visat sig kunna efter kort tids förlopp afhjelpas, har utskottet icke funnit skäl tillstyrka beviljandet af det jemförelsevis betydande belopp, som anläggandet af den föreslagna nya telegraf-förbindelsen ansetts påkalla»; och hemställa reservanternas i anled-ning häraf, »att, i enlighet med herr friherre Klinckowströms ofvan omförmälda yrkande, Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas».

På grund häraf får jag yrka afslag å utskottets förslag i denna punkt.

Herr Billing: Gotland har nu telegrafförbindelse med fastlan-det medelst en tråd, som är gammal och ganska ofta bristfällig, och när den brister, är också öns telegrafförbindelse med fastlandet af-skuren. Detta är så mycket besvärligare för Gotland, som trådens bristningar lätteligen till tiden sammanfalla med afbrotten i ångbåts-förbindelserna mellan Gotland och fastlandet. När både sjö- och telegrafförbindelserna äro afskurna eller hindrade, är Gotland alldeles isolerad.

Nu har Kongl. Maj:t föreslagit att anlägga en ny telegraflinie till Gotland med annat läge än den hittills varande. Om denna an-läggning vill jag från början säga, att den omöjligen kan betraktas såsom en affär för staten, ty den inkomst, som staten kan hafva af telegrateringen från Gotland, är ganska obetydlig och räcker visst icke till att förränta den summa, som här är föreslagen att anslås till den nya kabeln. Men det måste väl erkännas, att fastlandet bör hafva särskild omsorg om denna ö. Jag tror, att man i allmänhet bör ömma för öarne, också därför att dessa icke i Riksdagen hafva synnerligen många representanter, som kunna föra deras talan.

Man får icke underskatta alla de olägenheter, så väl i ekono-miskt som i andra hänseenden, hvilka Gotland lider deraf att den nu-varande telegrafkabeln är bristfällig och ofta går sönder. Dessutom är det ju tydligt, att den nya telegrafkabeln icke skulle vara af betydelse ersamt för Gotland. Den skulle gå öfver Gotska Sandön och Hufvudskär, och på båda platserna finnes det lots- och fyrstationer.

De å dessa platser anställda tjänstemän och betjente äro nu under en stor del af året afskurna från all förbindelse så väl med Gotland som med fastlandet. Särskildt från Hufvudskär har kommit en mycket bevakande framställning till vederbörande myndighet om att det måtte på bättre sätt än hittills sörjas för platsen, och denna petition visar, att den föreslagna telegrafledningen skulle hafva stort värde icke blott för invånarne derstädes utan också för sjöfarten.

Anordnande af en telegraf-förbindelse mellan Gotland och Dalarö.
(Forts.)

Emellertid är det ett annat skäl, som för utskottets majoritet starkast talat för bifall till den kongl. propositionen, och detta är den militära synpunkten. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa hela den framställning, som statsutskottet erhållit från t. f. chefen för generalstaben rörande kabelns betydelse i militäriskt hänseende, men sjelfva hufvudsumman af denna framställning är, att »den nya af Kongl. Maj:ts föreslagna ledningen öfver Fårösund—Fårön — berörande Gotska Sandön — Hufvudskär—Ornö—Dalarö—Stockholm är ur militära skäl ytterst vigtig och väl vald».

Det är, såsom nämndt, den militära synpunkten, som talat starkast i utskottet, men äfven de andra förut frambällna synpunkterna böra till herrarne tala ett ganska vältaligt språk.

Härtill kommer såsom en framtidssynpunkt att framdeles draga en stor telegrafledning öfver Gotland till Libau o. s. v., men derom har jag icke anledning att nu vidare yttra mig.

Emellertid har utskottet funnit de skäl, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts framställning, öfverväga de motskäl, som reservanterna anført för afslag, och får jag för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björnin: Herr grefve och talman! Jag tror mig icke vara okunnig om stämningen i denna kammare, då jag antager att kammaren kommer att lemna sitt bifall till hvad utskottet i denna punkt föreslagit. Men då frågan kanske kommer att afgöras först vid gemensam votering, har jag ansett mig böra yttra några ord för att om möjligt söka vinna ytterligare en eller annan af de tveksamma såsom anhängare till förslaget. Jag ber då att få fullfölja hvad den siste ärade talaren nämnde om den nya kabelns betydelse i militäriskt hänseende. Jag anser nemligen, att man vid frågans bedömande ur denna synpunkt icke bör ensamt fästa sig vid försvaret af sjelfva ön Gotland, utan att man äfven bör tänka på flottans operationer i Östersjön. Det kan för dessa operationer icke vara likgiltigt, huruvida man på Gotland, liksom på andra svenska öar i Östersjön vid krigstillfälle eller under krigsrustningar har säker telegrafförbindelse med fastlandet eller ej.

Jag ber dessutom att få frambälla en synpunkt från ett annat område än det militära, nemligen Gotlands industriella utveckling. Riksdagen har välvilligt varit med om att uppamma en betydande industri på denna afsides liggande, men löftesrika del af landet. Det är gifvet att den åtgärd, hvarom nu är fråga, eller att skaffa en tryggare och bättre telegrafförbindelse till stånd, nära sammanhänger dermed. Det inses nemligen lätt, att det bör vara af den allra största

Anordnande
af en
telegraf-
förbindelse
mellan
Gotland och
Dalarö.
(Forts.)

betydelse för den på Gotland uppspirande sockerindustrien, om ön kommer i säker och god förbindelse med fastlandet hela året om. På grund af hvad jag nu anfört, får jag, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag vill icke vara nog elak mot herr Billing att sätta honom på den blanka is, der han ovilkorligen kommer att göra sig olycklig, nemligen den militära frågan om Gotland, men jag måste säga, att det är beklagligt och icke visar mycket förutseende hos de herrar, som göra upp listorna till utskotten, att göra detta på sådant sätt, att man måste låta den gode biskopen försvara statsutskottets framställningar i militära frågor, som han omöjlig kan begripa.

Hvad beträffar den siste talarens framställning om denna telegraflinies värde för Gotland i militäriskt hänseende, så trotsar jag honom att kunna säga, huruvida det är möjligt för oss att behålla Gotland i händelse af krig. Detta är tvärt om alldeles omöjligt, och det fordras icke någon militärisk uppfostran för att begripa den saken. Få vi krig eller utbryter krig emellan några af de stora sjömagterna äfven utan att vi sjelfva deltaga deri, så är det alldeles gifvet att Gotland genast kommer att tagas i besittning af en så betydlig magt, att vi omöjligt kunna försvara ön. Denna sak måste Riksdagen inse, för att icke Riksdagen och efter den hela det svenska folket skall insöfva sig i tro på möjligheten af ett sådant försvar. Det är ju gifvet, att i händelse af ett krig emellan sjömagterna Gotland skall vara en ytterst begärlig punkt för upplag af förråder, anläggande af sjukhus och andra dylika ändamål, och helt säkert kommer den af de krigförande magterna, som först närmar sig ön, att taga den för tillfället, kanske också för beständigt. Jag försäkrar att detta måste ske.

Det må nu så vara, att Gotland nu icke alltid har fullständig telegrafförbindelse med fastlandet, men den gamla linien kan nog genom reparationer göras ganska gagnelig för den fredliga telegramtrafik, som finnes med Gotland. Att under sådana förhållanden offra 176,000 kronor på ny telegraflinie anser jag vara att slösa med det fattiga skattdragande folkets pengar. Det är verkligen syndapengar, som jag icke vill vara med om att utgifva, och jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Herr Björnin: Herr greve och talman! Jag får på det allra lifigaste och bestämdaste protestera mot hvad representanten för Elfsborgs län nyss här påstod, eller att Gotland icke i något fall skulle kunna försvaras. Menar han, att om en stormagt ville, med uppjudande af alla sina krafter, föra ett särskildt krig för att eröfra Gotland, vi icke skulle lyckas bibehålla ön i längden, kan han ju hafva rätt. Men då gäller i fråga om försvarets möjlighet alldeles detsamma som i fråga om försvaret af hela riket. Man kan i båda fallen resonera på samma sätt och komma till samma sorgliga resultat, ehuru jag finner det minst sagdt olämpligt på detta rum. Är det åter fråga om att under ett sjökrig i Östersjön bevara ön åt foster-

landet, så vill jag påstå, att detta ingalunda är omöjligt, äfven om en aldrig så stor pansarflotta skulle löpa in i dess hamnar, blott man väljer sina försvarsställningar på ön så, att de icke behöfva upptaga striden mot denna flotta; ty ensamt en flotta utan landtrupper och belägringsmateriel ombord lär icke kunna våga sig på ett eröfringsförsök af ön.

Anordnande
af en
telegraf-
förbindelse
mellan
Gotland och
Dalarö.
(Forts.)

För att nu emellertid återgå till sjelfva ämnet, eller frågan om den nya kabeln, ber jag friherre Klinckowström söka sätta sig in i förhållandena på ön vintertiden, då kommunikationerna äro afbrutna och telegraftråden brister, något som ofta sker med den gamla tråden, hvilken varit i bruk 25 å 30 år. Man befinner sig då der nere alldeles som på ett fartyg, infruset i Ishafvet. Jag föreställer mig därför, att äfven den ärade talaren, om han lefde under sådana förhållanden, skulle snart behjerta befolkningens belägenhet och icke missunna gotländingarne, om en ringa del af de millioner, som inflyta i statskassan af det skattdragande folkets — »syndapenningar», skulle användas till en ny telegrafkabel, egnad, som den är, att ännu fastare knyta ön vid moderlandet.

Herr Billing: Om friherre Klinckowström tror, att jag kan läsa rätt innantill, så lofvar jag att meddela honom en utmärkt undervisning i fråga om denna telegrafkabels vikt i militäriskt hänseende genom att anföra hvad t. f. chefen för generalstaben härom yttrat, hvilket för öfrigt torde vara af stort intresse, om icke så mycket för friherre Klinckowström, så dess mera för kammarens öfriga ledamöter. Generalstabschefen sammanfattar sitt omdöme i tre punkter, som jag lofvar att rätt uppläsa och hvilka lyda sålunda:

1) Den skaffar hufvudstaden *direkt* förbindelse med Gotland och åstadkommer en så tryggad förbindelse, man kan tänka sig, då den till största delen utgöres af en för en fiende svåråtkomlig kabelledning;

2) Den möjliggör genom sin beröring med Gotska Sandön för en S.O. om Stockholm opererande flotta att, oberoende af Gotland, sätta sig i telegrafisk förbindelse med Stockholm och dess skärgård, liksom den ock tillåter framsända rekognoseringsfartyg att från Gotska Sandön hålla sig i telegrafisk förbindelse med Stockholms skärgård och hufvuddelen af den öster eller sydost om Stockholm opererande flottan. Vigten häraf ökas i samma mån som den nya ryska örlogshamnen vid Libau når sin fullbordan;

3) Besättningstrupperna vid Fårösund komma i direkt förbindelse med flottan och hufvudstaden.»

Friherre Klinckowström: Jag skall endast säga ett par ord; ty väl förhåller det sig med militära frågor på samma sätt som med lagfrågor, att när diskussionen om dem en gång börjat, vill den aldrig taga slut, men jag skall icke förglömma mig på det sättet. Att herr Björlns sista anförande icke ändrat min åsigt är alldeles säkert, liksom att den militäre biskopens yttrande icke gjort det, men jag behöfver icke förlänga diskussionen, ty frågan blir säkert underkastad gemensam votering. Ingen lär tvilla på att Andra

Kammaren kommer att förena sig med sina ledamöter i statsutskottet, och vid den gemensamma voteringen hoppas jag att vinna.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—18.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kongl. Maj:ts högsta domstols tjenstgöring på afdelningar, dels ock Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande och i punkten sålunda, att först föredroges paragrafvis utskottets deri framlagda förslag till lag med slutmeningen, ingressen och rubriken sist samt derefter utskottets i punkten gjorda hemställan.

*Laqförslag
angående
högsta
domstolens
tjenstgöring
på
afdelningar.*

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag angående Kongl. Maj:ts högsta domstols tjenstgöring på afdelningar.

§§ 1—3.

Godkändes.

§ 4.

Herr Hammarskjöld: I denna 4 § är den nyheten föreslagen, att högsta domstolen vissa tider på året bör arbeta på tre afdelningar. En sådan förändring är icke utan sina betänkligheter. Den medför, att en af dessa tre afdelningar kommer att bestå af sju ledamöter — det antal, som enligt grundlagen är bestämdt såsom det reguliera — men att de båda andra afdelningarna komma att bestå hvardera af fem ledamöter. Fem ledamöter är det antal, som enligt lag är

bestämmt såsom det normala för divisionerna i våra hofrätter. Här blir således förhållandet, att högsta domstolen å två afdelningar icke får till sin disposition ett större antal ledamöter än en hofrättsdivision. Man måste nu beakta, att, om en underdomstol eller hofrätt skulle, såsom menkligt är, begå ett misstag, möjlighet till hjälp finnes genom att fullfölja talan i en högre domstol, men att, om misstag begås i sista instansen, ett misstag kan sägas vara ohjelpigt. Det är därför naturligt, att lagstiftaren tänkt sig, att pröfningen af rättsfrågorna bör i högsta domstolen verkställas af ett större antal personer än i de andra domstolarne. Det är då klart, att mål, som hänvisas att i högsta domstolen afdömas af en afdelning, bestående endast af fem ledamöter, icke böra vara andra än sådana, som äro af mycket enkel och klar beskaffenhet, så att det icke gerna kan komma i fråga, att afgörandet kan ske på mera än ett sätt.

Att så bör vara förhållandet följer äfven af högsta domstolens uppgift att, så vidt ske kan, bevara enhet i lagskipningen. Detta sker naturligtvis bäst, om domstolen arbetar blott på en afdelning. Redan derigenom, att omständigheternas tvång medfört, att arbetet måst fördelas på två afdelningar, vållas svårigheter att bevara enheten i lagskipningen, men klart är, att dessa svårigheter komma att förökas, om domstolen splittras sönder på tre afdelningar. Detta bör därför icke ske, äfven ur denna synpunkt sedt, annat än då målen äro af så enkel beskaffenhet, att någon tvekan icke bör ifrågakomma om utgången.

Nu har regeringen föreslagit, att högsta domstolen skulle tjänstgöra på tre afdelningar under fjorton dagar på våren och fjorton dagar på hösten. Man har härvid tänkt sig, att ett så stort antal enklare mål väl borde kunna utsöndras, att dermed skulle kunna beredas fullt arbete under nämnda tider åt två afdelningar, men svårigheterna härför ökas, ju mer man utsträcker tiden för domstolens tjänstgöring på tre afdelningar. Utskottet föreslår nu, att tiden för tjänstgöringen på tre afdelningar skall utsträckas till tre veckor på våren och tre veckor på hösten. Deremot har jag icke någonting att erinra, så länge fråga endast är om en rättighet för högsta domstolen att ordna sitt arbete på sådant sätt, när den så finner lämpligt. Men utskottet har gjort en ytterligare förändring i det kongl. förslaget. Utskottet har förändrat ordet »må» i Kongl. Maj:ts proposition till »bör», och deraf ser det ut, i fall man fäster sig vid ordalydelsen, som om utskottet tänkt sig, att det skulle vara en pligtförsummelse af högsta domstolen, om den på de angifna tiderna underlåte att arbeta på tre afdelningar, så fort antalet mål kunde fordra sådant arbete. På sid. 9 sista stycket i betänkandet säger emellertid utskottet:

»Någon svårighet vid genomförandet af en anordning, sådan som den af utskottet nu föreslagna, torde ej förefinnas, i synnerhet som det ju alltid blifver högsta domstolen obetaget att, der målens beskaffenhet eller domstolsledamöters förfall eller andra omständigheter göra arbetet på tre afdelningar olämpligt, under den därför anslagna tiden arbeta på allenast två afdelningar.»

Häraf finnar man, att ordet »bör» i 4 § bör tolkas på det sätt,

*Lagförslag
angående
högsta
domstolens
tjänstgöring
på
afdelningar.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
högsta
domstolens
tjenstgöring
på
afdelningar.
(Forts.)

att högsta domstolen bör arbeta på tre afdelningar, derest den finner sådant lämpligt med afseende på målens beskaffenhet och andra omständigheter. Då utskottet tolkar ordet »bör» på detta sätt, så oakadt jag anser, att ordalagen i paragrafen, sådana de af utskottet affattats, icke äro rätt lyckliga, har jag ingenting emot hvad utskottet här föreslagit och ärnar icke yrka på någon ändring deri. Jag har blott velat betona, huru enligt utskottets mening denna paragraf är att förstå, samt likasom taga fasta derpå, för att det må vara alldeles otvetydigt, att högsta domstolen har pröfningsrätt, huru vida arbetet på tre afdelningar är lämpligt eller icke med hänsyn till målens beskaffenhet, ledamöters förfall eller andra omständigheter.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes förevarande paragraf.

§§ 5 och 6, slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.

Punkten 3.

Hans excellens herr statsministern Boström: Då min kollega justitieministern är upptagen i Andra Kammaren, ber jag få göra några erinringar vid denna punkt.

Som herrarne behagade finna af densamma, har utskottet föreslagit, bland annat, den ändring i Kongl. Maj:ts förslag, att lönen nedatts för revisionssekreterarne från begärda 6,400 till 5,800 kronor, alltså till samma belopp, som öfriga konstituerade revisionssekreterare uppbära. Nu har meningen varit, då Kongl. Maj:t föreslagit högre aflöning för de nu ifrågasatta revisionssekreterarne, hvarigenom det skulle uppstå två löneklasser bland de konstituerade revisionssekreterarne, att man icke skulle alltför länge lata det anstå, innan revisionssekreterarne skulle komma öfver första lönegraden, 5,800 kronor. 5,800 kronor äro, såsom bekant, lönen för hofrättsassessorer, när desse fått älderstillägg, och förhållandet är för det närvarande och kan väl också för framtiden lätt blifva så, att mången revisionssekreterare kan hafva redan i hofrätten uppnått 5,800 kronor. Vid sådant förhållande kan mången finna sig hindrad, i synnerhet inom Jönköpings och Kristianstads hofrätter, att antaga förordnande här såsom revisionssekreterare, och det är därför möjligt att man icke alltid skall kunna till dessa viktiga platser få de mest lämpliga. På

detta förhållande har jag velat fästa kammarens uppmärksamhet och anhåller, att kammaren måtte bevilja de af Kongl. Maj:t föreslagna högre lönebeloppen.

Vidare har utskottet strukit protokollssekreterarne och i stället uppfört två amanuenser till förrättande af tjänst såsom protokollssekreterare. Jag vill icke göra någon erinran häremot. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att utskottet för desse amanuenser nedsatt den protokollssekreterare tillkommande ersättning för renskrifningskostnader från 300 till 200 kronor. Beloppet kan ju synas ringa, men för desse tjänstemän kan det vara afsevärdt, och då man af desse amanuenser begär samma arbetsprodukt som af protokollssekreterare, synes det oegentligt att nedsätta denna renskrifningsersättning. Jag har också fått den upplysningen, att renskrifningskostnaden verkligen icke täckes af 200 kronor, utan att 300 kronor gå åt för ändamalet.

Vid sådant förhållande hemställer jag, om icke kammaren måtte finna skäl bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Dickson: Jag kan icke underlåta att beklaga det sätt, hvarpå Kongl. Maj:ts nedre justitierevision och justitierevisionsexpeditionen behandlats af sammansatta utskottet.

Hvad först revisionssekreterarne angår, är det visserligen sant, att de icke föredraga inför högsta domstolen mer än sex veckor om året, men för att föredraga en vecka, fordras ett ansträngande arbete. I alla mål affattas en skriftlig promemoria, i några och hufvudsakligen i de viktigaste afgifves förslag till beslut. Alla skola bereda sig att kunna icke blott föredraga efter promemoria, utan äfven besvara framställda frågor. Revisionssekreteraren måste således beherska målet fullständigt och äfven beherska ett stort antal mål på en gång, då nemligen föredragningstiden i allmänhet är fjorton dagar i sänder. Det är således ett mycket ansträngande arbete. Men det är också ett mycket ansvarsfullt arbete, ty i regel är det på revisionssekreterarens föredragning, som högsta domstolen fattar sitt beslut. Revisionssekreteraren är ansvarig för att föredragningen är fullt riktig.

Jag hade därför hoppats, att revisionssekreterarnes ansvarsfulla ställning mera beaktats, och hade helst sett, att de två nya revisionssekreterarne uppförts på ordinarie stat. Det är visst icke en öfvergångsorganisation, som här är i fråga, utan meningen är, att högsta domstolen skall allt framgent arbeta på afdelningar och med 18 ledamöter. De nya platserna komma således att ständigt behövas. Jag behöfver ej vidare påpeka, att fullmakt på en tjänst är en viktig sak, då deraf beror rätt till ålderstillägg, och ju förr fullmakt erhålles, desto förr får innehafvaren ålderstillägg. Denna fråga föreligger dock icke nu. Men jag tycker, att utskottet kunde hafva följt Kongl. Maj:t så långt, att det för de två nya revisionssekreterarne anvisat samma löneförmåner, som äro bestämda för de ordinarie revisionssekreterarne i lägsta lönegraden. Hans excellens herr statsministern har redan påpekat de skäl, som tala för denna del af Kongl. Maj:ts framställning, och jag behöfver icke orda ytterligare derom.

*Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.*
(Forts.)

Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.
(Forts.)

Hvad protokollssekreterarne angår, hafva de, synes mig, blifvit väl styfmoderligt behandlade. De nya rotlarne skulle icke, enligt utskottets hemställan, erhålla protokollssekreterare, utan hvardera två amanuenser, af hvilka den ene skulle sköta protokollssekreteraregöromål. Åt dessa amanuenser skulle anvisas 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, eller samma belopp, som åtnjutes af ledamot af Andra Kammaren för hvar riksdag. För detta belopp skall nu tjänstemannen göra den ganska magtpåliggande uppvaktning, som åligger honom under ett helt år, medan ledamot af Andra Kammaren har samma ersättning för sitt arbete under fyra månader. Men jag tror, att det måhända icke kan vara lönt att göra något yrkande i denna fråga. Deremot skall jag tillåta mig göra det i fråga om renskrifningspenningarna. Det belopp, protokollssekreterarne erhålla för renskrifningskostnaden, är 300 kronor. Utskottet har trott sig kunna nedsätta detta till 200 kronor för desse amanuenser utan att ens på något sätt visa, att beloppet skulle blifva tillräckligt. Jag är visserligen icke i tillfälle att framlägga någon uppgift, som visar, till hvilka exakta siffror denna kostnad uppgår, men jag anser det orimligt, med den kännedom jag har om expeditionen efter hvarje föredragning, att 200 kronor skulle vara tillräckliga. Jag anser det hårdt, att desse tjänstemän, som för 1,200 kronor skulle utföra protokollssekreterares tjänst, äfven skola af detta arfvode afstå till renskrifning, såvida det ej är utskottets mening, att de äfven skola sätta till tid för att sjelfva göra utskriften.

Jag föreslår således den ändring, att arfvodet för hvardera revisionsskreteraren ökas till 4,400 kronor, så att slutsumman för hvar af dem uppgår till 6,400 kronor, att renskrifningspenningarna för de två amanuenserna, som skulle göra protokollssekreteraretjänst, höjes till 300 kronor för dem hvardera, samt att alltså anslaget för nedre justitierevisionen slutsumma höjes från föreslagna 150,400 kronor till 151,800 kronor.

På detta förslag anhåller jag om proposition.

Herr Billing: Då jag nu skall besvara de två sista talarnes anmärkningar, anhåller jag att först få vända mig till den lättaste, för att få litet mera mod, när jag skall bemöta de öfriga.

Jag vänder mig då först mot den siste ärade talarens uttalande beträffande protokollssekreterarne. Nog var hans jemförelse mellan dem och Andra Kammarens ledamöter ganska rolig, men dervid stannar det. Jag tror verkligen, att en protokollssekreterare såsom sådan icke arbetar stort längre tid på året än en ledamot af Andra Kammaren. Jag har fått en specificerad uppgift på deras arbetstid, och jag tror icke, att någon, som har reda på saken, anser protokollssekreterarne vara synnerligen ansträngda tjänstemän. De gånger, jag haft att behandla motioner om utredning rörande tjänstemäns arbetstid, har jag alltid äfven från de mest beskedliga håll fått den upplysningen, att det finnes ett slag af tjänstemän, som hafva för litet att göra, och det är protokollssekreterarne. Utskottets förslag i denna punkten tror jag derför vara lätt att försvara — det försvarar sig sjelf.

Mycket svarare äro de andra anmärkningarna. Skälen, hvarför

desse revisionssekreterare böra hafva 6,400 i stället för 5,800 kronor i lön, har hans excellens statsministern upprepat ur den kongl propositionen och dervid med sin auktoritet strukit under dem. Jag kan deremot icke sätta mer än ett motskäl: trots de anförda skälen, *vill* man icke bevilja 6,400 kronor. Hvad skall man göra i en sådan situation? Det fins dock ett skäl, som man borde tillmäta, efter mitt förmenande, en viss betydelse, och jag skulle vilja med afseende derpå i någon mån skjuta skulden för utskottets hemställan på den kongl. propositionen. Då det finnes ordinarie revisionssekreterare och konstituerade revisionssekreterare, ordinarie med 6,400 kronors lön och konstituerade med 5,800 kronors, och Kongl. Maj:t föreslår inrättande af konstituerade revisionssekreterarebefattningar, då ligger det nära till hands att åt desse, som regeringen säger skola vara konstituerade, bevilja samma löneförmåner, som de konstituerade revisionssekreterarne allt hitintills hafva haft. Jag tycker det är i viss mån inbjudande för den, som vill pruta, att, när de nya revisionssekreterarne skola blifva konstituerade, också bevilja dem samma lön, som åt andre konstituerade revisionssekreterare.

Så kommer jag till sist till frågan, om renskrifningspenningarna skola vara 200 eller 300 kronor. Derom har inom utskottet varit icke så litet debatterande. Jag tilltror icke mig att försvara, att 200 kronor äro en riktigare siffra än 300 kronor, men jag skall i alla fall, och ehuru jag icke kan förneka, att ju de bästa skälen äro på mina motståndares sida, anhålla om bifall till utskottets förslag. Och jag gör det äfven med en viss värme och icke blott ex officio. Det var mycket förhandlande och jemkande om här föreliggande propositioner i utskottet både hit och dit, och till sist slutade man med att från ena sidan säga, att om vi nu gå in härpå, så kanske Första Kammaren förkastar det. Derpå kunde jag icke svara annat än detta: Jag kan icke gifva något bestämdt besked härom, men så vidt jag kan på förhand säga något om huru Första Kammaren kan komma att besluta, vill jag säga, att jag tror, att Första Kammaren icke skall bryta sönder, hvad utskottet här kommit öfverens om. Det är mitt skäl — Pro ratione stat voluntas — och jag anhåller, att Första Kammaren måtte bifalla utskottets förslag. Det kan ju hända, att man kan vinna något i motsatt riktning i Andra Kammaren, men såsom diskussionen i utskottet var, tycker jag icke, att man borde riskera något i detta hänseende. Jag upprepar mitt yrkande.

Herr Hammarskjöld: Jag anser mig skyldig vitsorda de uppgifter, som herr Dickson meddelade om vigten och betydelsen af den tienstgöring, som åligger en revisionssekreterare. Af beskaffenheten af den föredragning, som han åstadkommer, beror till väsentlig mån, jag vill icke säga, *huru* målen blifva afgjorda, men väl huru fort det går med målens afgörande. Naturligtvis granskas hans föredragning, så att möjliga lacuner, som deri skulle kunna förekomma, icke gerna kunna undgå att upptäckas, men det är klart, att den reda och äfven det omdöme, hvarmed föredragningen sker, skall leda till ett fortskyndande af målens afgörande. Derfor är

*Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.
(Forts.)*

Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.
(Forts.)

synnerligen viktigt att till revisionssekreterareplatserna erhålla personer med mer än vanliga både kunskaper och begåfning. Nu är det fullt riktigt, som den siste ärade talaren anmärkte, att ordinarie revisionssekreterare hafva en aflöning af 6,400 kronor och de tre konstituerade 5,800 kronor. Af skäl, hvilka jag respekterar och gillar, har regeringen föreslagit ökning icke af de ordinarie, utan af de konstituerade revisionssekreterarnes antal. Man vill hafva längre tid för att pröfva den absoluta lämpligheten hos den person, som skall användas på dessa svåra och viktiga platser. Men om man nu ökar de konstituerades antal till fem, blir resultatet deraf, att en nykonstituerad revisionssekreterare får vänta mycket längre än förut, innan han blir ordinarie revisionssekreterare och får högre aflöning. Detta kan icke så obetydligt inverka på möjligheten af en god rekrytering af dessa platser. Det förhåller sig nemligen så, som hans excellens statsministern nämnde, att assessorer i andra lönegraden hafva samma aflöning som konstituerade revisionssekreterare, och det finnes, enligt min åsigt, en stor skillnad mellan arbets-tyngden på hofrättsassessorer och revisionssekreterare.

Hvad protokollssekreterarne vidkommer, vill jag icke göra något yrkande, då icke från regeringens sida framstälts något sådant. Men jag måste säga, att jag anser den siste talaren hafva betydligt underskattat deras göromål. Det är icke endast, såsom den siste talaren syntes tro, då de sitta vid protokollet som de hafva något att göra, de hafva äfven skyldighet att biträda revisionssekreterarne vid beredningen och expedieringen af målen, och jag har ingen anledning betvifla, att de icke uppfylla dessa skyldigheter.

Beträffande slutligen amanuenserna, så lärer vara visadt genom räkenskaper af de protokollssekreterare, som föra sådana, att 200 kronor icke räcka till renskriftens ersättande. Att nu fordra, att de nya amanuenserna, som skola göra protokollssekreterares tjänst för betydligt mindre aflöning än protokollssekreterarne, skola släppa till af sina små arfvoden för att betala renskrifningen, synes mig orimligt, hvarför jag härutinnan instämmer med hans excellens statsministern och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts framställning. Det gör mig ondt, om härigenom skulle uppstå fara för sjelfva lagen, men rätt skall vara rätt, och då frågan upptagits af regeringen, har jag icke velat underlåta att upplysa om hvad jag vet om saken.

Herr Hasselrot: De skäl, som af hans excellens statsministern och den ärade talaren på stockholmsbänken anförts för det högre arfvodet åt revisionssekreterarne, synas mig i och för sig öfvertygande, men jag vågar icke framställa yrkande på bifall dertill. Jag fruktar nemligen, att bifall till ett sådant yrkande möjligen skulle sönderrifva hela saken, och det vore att riskera för mycket. Det finnes ju också ett skäl deremot, och det är, att andra konstituerade revisionssekreterare icke hafva mera än 5,800 kronor.

Förhållandet ställer sig något annorlunda beträffande renskrifningspenningarna. Man kan säga, att detta är en obetydlig sak, men det är aldrig obetydligt eller likgiltigt att vara rättvis. Jag

kan icke heller tro, att det kan vålla förslagets fall, om en ändring härutinnan göres. Det har ju redan påpekats, att renskrifningskostnaden i verkligheten öfverskjuter 200 kronor, och utskottet har heller icke nekat detta. Alla protokollssekreterarne hafva 300 kronor i renskrifningspenningar, men utskottet säger ändock, att det ansett denna ersättning för amanuenserna lämpligen kunna sättas ned till 200 kronor. Detta förefaller icke vara rätt. Det kan icke vara lämpligt nedsätta beloppet så, att det understiger kostnaden. Särskildt för dessa amanuenser, som få göra protokollssekreteraretjenst mot allenast protokollssekreterares tjenstgöringspengar, är detta icke riktigt. Jag yrkar därför, att renskrifningspenningarna för de två äldste amanuenserna höjas från 200 till 300 kronor, hvarigenom slutsumman skulle komma att höjas med 200 kronor.

*Tillägg till
nedre
justitierevi-
sionens stat.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Dickson*, att hvad utskottet hemställt måtte godkännas med den ändring, att arfvodet för hvar-dera revisionssekreteraren ökades till 4,400 kronor, så att aflöningssumman för en hvar af dem komme att uppgå till 6,400 kronor, att renskrifningspenningarne för de två amanuenser, som skulle förrätta protokollssekreteraretjenst, höjdes till 300 kronor och aflöningen i sin helhet således till 1,500 kronor för dem hvardera, att tilläggsstaten komme att sluta på 17,800 kronor, och att anslaget för nedre justitierevisionen höjdes till 151,800 kronor, samt 3:o) af herr *Hasselrot*, att utskottets hemställan måtte bifallas med allenast den ändring, att renskrifningspenningarne för de två amanuenser, hvilka skulle komma att tjenstgöra såsom protokollssekreterare, höjdes till 300 kronor för dem hvar och deraf föranledd ökning gjordes i summorna.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr *Hasselrots* förslag i ämnet, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i punkten 3 af sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr *Hasselrot* föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—62;

Nej—45.

*Ifrågasatt
inskränkning
i rätten att
å sabbatstid
sälja tobaks-
varor m. m.* Föredrogs å nyo lagutskottets den 10 och 12 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om tilllägg till kongl. förklaringen den 9 juni 1893 angående förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu.

Herr Ljungberg: Man hade länge klagat öfver det ohelgande af sabbaten, som opåtaladt fick ega rum genom den under söndagarne tillåtna försäljningen af cigarrer och tobak, och öfver den inkonsequens i lagstiftningen, som förbjöd andra bodars, men tillät tobaksbutikernas öppenhallande under samma tid. Då utkom lagförklaringen af den 7 juli 1893, hvori påbjöds, att med ordet »kramlåda», hvarest från försäljning under sabbaten ej fick ega rum, äfven skulle förstås tobaksbod. Men den verkan, man hade väntat sig häraf, uteblef; i stället för att hjälpa upp saken, stjelpte man den, och den sista villan blef värre än den första. En mängd pojkar och karlar uppträdde på gator och torg för att till salu utbjuda cigarrer. Då det förut icke var tillåtet att sälja sådana under gudstjensten, fanns det nu icke minsta hinder derför; och icke nog med att dessa portativa butiker voro öppnade under gudstjensten, bärarne af dem höllo sig alldeles invid kyrkorna och störde dem, som besökte dessa. Det är en stor skandal, som härigenom förorsakats. Och icke blott det; den nya ordningen visade sig skadlig så väl för tobakshandlarne, hvilka förlorade sin bästa affärsdag, som för allmänheten; hvilken fann sig bedragen på de varor, som köptes. Det lär vara högst usla cigarrer, som, försedda med granna etiketter, utbjudas från dessa portativa butiker. Jag tror således, att goda grunder finnas för motionen, och opinionen inom hufvudstaden har, så vidt jag kunnat erfaras, allmänt uttalat sig emot det af mig anmärkta oskick. Icke desto mindre har utskottet afstyrkt min motion, och det, såsom mig synes, på mycket svaga skäl. Det ena skulle vara af formel, det andra af saklig natur. Det förra skulle vara det, att lagstiftaren ursprungligen icke afsett annat än försäljning i bodar. Det är ju möjligt, att så var, men då var frågan icke genomtänkt; lagens inre mening måste naturligtvis hafva varit att åstadkomma större helgd af sabbaten, men nu har man genom underlåtenheten att förbjuda försäljningen under sabbaten *utanför* bodarne kommit till ett alldeles motsatt resultat. Det *sakliga* skälet skulle vara, att här äfven kringbäras till försäljning hvarjehanda läskedrycker m. m. och att cigarrer för öfrigt kunna erhållas på kaféer och restaurationer samt andra ställen, der eljest spirituosa utskänkas. Hvad läskedryckerna beträffar, må ej förgätas, att dessa hållas till salu på fasta försäljningsställen, nemligen i bodar eller i stånd, och att denna handel, som dessutom icke bedrifves under gudstjensten, icke åstadkommer den förargelse, som

de portativa butikerna förorsaka; hvad åter beträffar cigarrförsäljningen å restauranter, torde detta väl egentligen ske vid sidan af lagen; men för att tillmötesgå deras önskingar, som anse nödigt att på någon plats kunna förse sig med sitt tobaksbehof om söndagarne, hade jag tänkt modifiera sista orden af den hemställan, hvarmed motionen afslutas, så att i stället för »gator, torg och andra försäljningsställen» skulle der stå »gator, torg och allmänna platser.» För öfrigt tyckes utskottet hafva förbisett, att denna ambulatoriska tobaksförsäljning är ett nytt, alldeles privilegieradt yrke; den, som drifver en dylik rörelse, har nemligen den bestämda förmänen framför alla andra yrkesmän, att han kan fortfaa dermed *midt under gudstjensterna*, och det helt öppet alldeles *invid kyrkorna*.

Men det finnes ännu en sak, som torde böra observeras. Om det fortgår som hittills, kan det lätt hända, att man tager sig till att bjuda ut äfven spirituosa på gator och stigar. Jag tror icke, att vi hafva någon författning, som skulle hindra ett sådant tillvägagående. Bränvinsförsäljningsförrordningen af 1895 säger visserligen, att »*utskänkningsställen*» skall vara stängdt under gudstjenst, men der står icke, att försäljning icke får ega rum på annat sätt. Det kan således lätt hända, att om detta prejudikat sanktioneras till förmån för den kringvandrande, fria handeln på söndagarne, komma de, som finna sådant med sin fördel förenligt, att sända ut försäljare med flaskor och glas för att utminutera bränvin.

Jag vill vidare erinra derom, att den stora mängd af främlingar, som kunna väntas skola besöka den stundande utställningen i sommar, af nu omförmälda förhållanden skulle röna ett mindre fördelaktigt intryck. Säkerligen skulle det väcka undran, om de finge se vissa bodar stängda under söndagarne, medan samma slags varor, som annars der erhållas, fritt säljas på gator och torg.

Jag ber därför att få yrka afslag på utskottets betänkande och hemställer, att motionen måtte bifallas med den modifikation, jag tagit mig friheten att nu göra.

Herr Ölander: Jag ber att få till en början erinra derom, att 1893 års lagförklaring ingaluuda föranleddes af någon fruktan för försäljning af tobak på söndagen; det var det sätt, hvarpå den försiggick, nemligen i öppna bodar, och att dessa bodar icke sköttes så, att man ansåg söndagens helgd dervid bevaras, som föranledde denna förklaring. Den nu öfverklagade tobaksförsäljningen på söndagarne torde icke kunna åstadkomma någon afsevärd förargelse; man säljer ju på söndagen äfven en mängd andra varor, särskildt sådana, som hållas till salu på källare och restauranter. Det vore ju egendomligt, om man ansåge försäljningen af tobak i och för sig sjelf farligare än försäljning af spirituosa. Jag vet icke heller, att något allmänt behof af en sådan lagstiftning uppstått till följd deraf, att tobaksförsäljningen skulle vara störande för söndagens helighällande. Men det är tobakshandlandena, som anse, att den nu tillatna söndagshandeln går deras affärer för nära, och det är der, man har att söka uppkomsten till dessa fordringar på en lag, som inskränker eller upphäfver tobaksförsäljningen på gator och torg under helgdagen, då

*Ifrågasatt
inskränkning
i rätten att
å sabbatstid
sälja tobaks-
varor m. m.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
inskränkning
i rätten att
å sabbatstid
sälja tobaks-
varor m. m.* deras egna cigarrbutiker måste vara stängda. Men, om det också kunde vara skäl att bifalla denna af cigarrhandlandena uttalade önskan och sålunda utfärda förbud, att under helgdagarne medelst kringbäring föryttra tobaksvaror, så kan detta icke, på sätt blifvit föreslaget, ske genom en lagförklaring. Vill man i lag förbjuda något, (Forts.) som förut varit tillåtet, så måste det ske genom en lagförändring, icke genom lagförklaring.

Det må nu visserligen vara sant, att försäljarne af cigarrer kanske gått något oförskämdt till väga, ställt sig vid kyrkoportarne på trottoarerna och i öfrigt på ett eller annat sätt hindrat trafiken, men detta är icke något, som genom allmän lag kan normeras, utan tillkommer det polismyndigheterna att tillse, att dessa oordningar icke inträffa, hvardan något särskildt lagstadgande i detta afseende icke torde vara behöfligt. Dessutom har jag låtit mig berättas, att polismyndigheterna redan många gånger ingripit och befordrat till näpst sådana cigarrförsäljare, som uppträdt störande för den allmänna ordningen.

Motionären har sagt, att allmänheten från de kringvandrande försäljarne erhåller en mängd usla cigarrer men den olägenheten torde icke kunna genom en lag undanrödjas. Dessutom är det icke något, som hindrar de stora butikegarne att sjelfva låta sina biträden kringbära och utbjuda en bättre vara och derigenom konkurrera med de öfriga.

Att detta kringbärande af cigarrer till försäljning skulle, såsom motionären befarade, kunna urarta derhän, att spirituosa skulle på samma sätt komma att medelst kringbäring föryttras, är en grundlös fruktan, ty sådant är uti nu gällande lag förbjudet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljungberg: Den ärade talare, som nyss hade ordet, förmenade, att det var från tobakshandlarne, som detta missnöje utgått. Han tyckes således bra litet känna till opinionen i Stockholm, ty den är allmänt emot denna fatala försäljning, och det är ganska naturligt. Om riksdagsmännen mera allmänt vore här under sommarens och såge sig öfverlupna af cigarrutbjudare, för hvilka man knappt kan komma fram och hvilka t. ex. kunna räknas till 30 å 40 stycken på ett enda litet område af Djurgården, skulle de finna, att det är andra skäl än enskilda yrkesmäns klagan, som kunnat framkalla motionen. Det är de sociala skälen, vid hvilka jag fäst mig. För min del hade jag aldrig talat vid någon tobakshandlande eller hört några klagomål från det hållet, då jag väckte min motion. Jag trodde mig till och med kunna vara förvissad, att många flera än jag skulle väcka sådan motion, emedan behovet deraf syntes mig så påtagligt.

Den ärade talaren påpekade vidare, att det missförhållande, som här är i fråga, skulle kunna afhjelpas i ordningsväg. Förmodligen menade han då, att öfverståhållarembetet och länsstyrelserna skulle afstyra detsamma. Så hade jag äfven hoppats, men detta är icke fallet.

Jag har flerfaldiga gånger sett denna skandal, då folket strömmat till kyrkan och hela passagen framför henne varit uppfylld af

cigarrförsäljare, hvilka derefter qvarstannat utanför kyrkan och under hela gudstjensten utbjudit sin vara. Då jag dervid en gång frågade en polisbetjent, huru detta kunde tillåtas, svarade han, att han icke hade rättighet att jaga bort dem, då »Riksdagen tillåte sådan handel». Men huru kan sådant få ega rum? Icke är det öfverensstämmande med god ordning. Det är därför, som man trott, att det skulle kunna gå den här vägen, och endast på denna. Och när det förekommer en sådan mängd cigarrutbjudare under vanliga förhållanden, hvad skulle det icke då blifva under den tillstundande stora utställningen? Borde mæn icke från nationel synpunkt hafva så mycken ambition, att man icke blottställer sig för att främlingarna skola säga: »hvad är detta för ett folk, som förbjuder tobaksförsäljningen inom hus, men tillåter den utom hus under alla tider på söndagen!»

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

*Ifrågasatt
inskränkning
i rätten att
å sabbatstid
sälja tobaks-
varor m. m.
(Forts.)*

Herr Ha'sselrot: Jag skall icke tillåta mig förneka, att ett visst oskick bedrifves här i hufvudstaden med kringbärande till försäljning af tobak och cigarrer, men jag tvisflar på, att rätta sättet att afhjelpa detta är det af motionären föreslagna.

Enligt mitt förmenande har det onda uppkommit hufvudsakligen genom den lagförklaring, som antogs 1893 och som jag då sträfvade emot, ehuru förgäfvets. Jag trodde, att det skulle varit bättre att, såsom dittills, hålla denna försäljning inne i bodarna än att flytta den ut på gator och gränder.

Att få en ändring i de nuvarande förhållandena utan att ändra den lagförklaring, som ligger till grund för ofoget, tror jag icke går för sig på den väg, som motionären föreslagit. I formelt hänseende är förslaget oantagligt. Detta afser ju den paragraf, som stadgar, att man icke får hålla kramlåda öppen under sabbatstid, och i hvilken paragraf tillades såsom förklaring, att förbudet mot öppnande till salu å sabbatstid af kramlåda eller annan dylik bod afser äfven bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu. Till denna paragraf föreslår nu motionären skulle göras ytterligare den förklaring, att dylik försäljning icke beller må under sådan tid ega rum å vägar, gator, torg eller andra försäljningsställen. Detta är dock någonting, som alldeles icke har sammanhang med bestämmelsen, att bod eller kramlåda ej får hållas öppen under sabbatstid, och det ifrågasatta förbudet lærer alltså ej lämpligen kunna införas under formen af en förklaring utaf nämnda paragraf. Skulle ett sådant förbud stadgas, måste det blifva en särskild paragraf, och då frågar jag, huru det skulle taga sig ut i lagen att säga: »tobak får icke säljas under sabbatstid». Men hvarför? Ja, det skulle icke kunna finnas något annat skäl dertill, än att tobak vore mera skadlig och förkastlig än andra varor, men det tror jag icke man kan vara berättigad att påstå. Tobak måste, såsom tillåten vara, ställas i samma förhållande som andra varor af likartad beskaffenhet. Det kan icke blifva fråga om, att spritvaror komma att bäras omkring till försäljning, ty sådant är uttryckligen förbjudet i bränvinsförsäljningsförordningen. Deremot kringbäras och utbjudas apelsiner, söt-

Ifrågasatt inskränkning i rätten att å sabbatstid sälja tobaksvaror m. m. saker och läskedrycker, och ingen lär väl vilja påstå, att det i och för sig är mer förkastligt att utbjuda tobak än apelsiner.

Saken är för öfrigt egentligen en ordningsfråga, och öfverståthållarembetet har också tagit hand om densamma. Så är det förbjudet att använda barn till ifrågavarande försäljning. Vidare har ett ej ringa antal personer fått böta, för det de vid sin försäljning icke iakttagit ordning och skick. Och om det konstateras, att en större mängd dylika försäljare samlas vid kyrkportarne samt åstadkommer trängsel eller förargelse, tviflar jag icke på, att polisen rättar detta.

(Forts.)

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wijk: Då lagutskottet afstyrkt denna motion af formella skäl, är det ingenting vidare att göra, men jag kan icke underlåta att uttala mina sympatier för motionens syfte, ty det synes mig uppenbart orättvist, att personer, som ordentligt betala sin skatt till stat och kommun, skola förhindras att sälja cigarrer, under det att deremot de, som icke fullgöra sina skyldigheter i detta afseende, skola hafva rättighet att utöfva sådant yrke.

Ar det nu så, att de lagloke icke kunna hitta på någon utväg att stäfja detta, kan jag icke neka till, att det synes mig, som om Riksdagens beslut år 1893, som föranledde den omordade förklaringen, var ett misstag.

Jag har intet yrkande att göra.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla den i ämnet väckta motionen med den af herr Ljungberg under öfverläggningen föreslagna ändring, att ordet »försäljningsställen» skulle utbytas mot orden »allmänna platser».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Ljungberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den i ämnet väckta motionen med den af herr Ljungberg föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65;
Nej—32.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 10, till Konungen, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af förordningen angående patent den 16 maj 1884, dels ock väckt motion om ändrad lydelse af 25 § i samma förordning.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *af Buren* till och med den 23 och herr *Larsson* till och med den 29, för båda räknadt från och med 15, allt innevarande mars.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 16 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

bankoutskottets memorial n:o 5, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor; samt

lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets den 13 innevarande månad bordlagda utlåtanden n:is 2 och 3, äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 27.

Herr Reuterswärd erhöll på begäran ordet och yttrade: Då flere bland kammarens ledamöter uttalat den önskan, att lagutskottets nu föredragna betänkande n:o 27, angående bevisning inför rätta, måtte få förekomma först nästkommande lördag, anhåller jag, att herr grefven och talmannen behagade göra proposition derom.

På gjord proposition beslöts, att lagutskottets utlåtande n:o 27 skulle uppföras på föredragningslistan till det sammanträde, som komme att hållas nästa lördag.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 28.

Herr Reuterswärd, som derpå erhöll ordet, yttrade: Jag beder att äfven här få göra den framställning, att detta betänkande, som står i samband med betänkandet n:o 27, också måtte förekomma till afgörande inom kammaren först nästkommande lördag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtande n:o 28 skulle uppföras på föredragningslistan till kammarens sammanträde lördagen den 20 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 13 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 29.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*